

DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA MIASTA BARTOSZYCE

BARTOSZYCE 2015

1.	Wprowadzenie	3
2.	Sfera przestrzenno-przyrodnicza	5
2.1	Położenie miasta Bartoszyce	5
2.2	Środowisko przyrodnicze	12
2.3	Infrastruktura techniczna	15
2.4	Zagospodarowanie przestrzenne	19
3.	Sfera gospodarczo-finansowa	25
3.1	Rynek pracy	25
3.2	Struktura lokalnej gospodarki	28
3.3	Finanse samorządu terytorialnego.....	33
4.	Sfera społeczno-kulturowa.....	42
4.1	Demografia	42
4.2	Oświata i wychowanie.....	48
4.3	Kultura	53
4.4	Sport i wypoczynek.....	57
4.5	Turystyka	59
4.6	Ochrona zdrowia	61
4.7	Pomoc społeczna.....	61
4.8	Aktywność społeczna mieszkańców.....	63
4.9	Współpraca międzynarodowa.....	65
5.	Spójność z europejskimi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi	70
5.1	Uwarunkowania wynikające z dyrektyw Unii Europejskiej oraz polityki krajowej ..	70
5.2	Uwarunkowania wynikające z dokumentów regionalnych	75
	Spis tabel	78
	Spis rycin.....	79
	Spis wykresów	80

1. Wprowadzenie

Planowanie przyszłego rozwoju jednostki terytorialnej powinno rozpocząć się dokładną i obiektywną diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej. Celem przeprowadzenia diagnozy społeczno-gospodarczej miasta Bartoszyce jest przedstawienie aktualnego obrazu miasta. Pod uwagę wzięto czynniki i zasoby, zarówno o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym, które mają wpływ na obecny i przyszły rozwój lokalny miasta.

Diagnoza składa się z trzech zasadniczych części odnoszących się do najważniejszych sfer dla miasta – sfery przestrzenno-przyrodniczej, gospodarczo-finansowej i społeczno-kulturowej. W części dotyczącej sfery przestrzenno-przyrodniczej dokonano charakterystyki miasta pod względem położenia Bartoszyce, uwarunkowań środowiskowych, wyposażenia w infrastrukturę techniczną i stanu zagospodarowania przestrzennego. Sfera gospodarczo-finansowa przedstawia raport o mieście dotyczący najważniejszych elementów wpływających na atrakcyjność inwestycyjną i potencjał gospodarczy miasta, tj. rynku pracy, struktury lokalnej gospodarki oraz kondycji finansów samorządu. W części dotyczącej sfery społeczno-kulturowej scharakteryzowano takie elementy jak demografia, oświata i wychowanie, kultura, sport i wypoczynek, turystyka, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, aktywność mieszkańców i współpraca międzynarodowa miasta. W każdej części diagnozy wskazane zostały mocne i słabe strony miasta oraz związane z nimi czynniki mogące wpłynąć pozytywnie i negatywnie na rozwój. Każdą część diagnozy kończy podsumowanie zawierające wnioski przedstawione w formie zestawienia mocnych i słabych stron Bartoszyce w danej sferze.

Cała analiza społeczno-gospodarcza Bartoszyce została przeprowadzona w dwóch układach. Po pierwsze dane zostały zaprezentowane w układzie dynamicznym (uwzględniającym okres od 2006 do 2013 roku), co pozwoliło zaobserwować zmiany pewnych wartości na przestrzeni ostatnich lat oraz rozpoznać związane z nimi trendy rozwojowe. Dodatkowo dane ukazano w ujęciu porównawczym (benchmarkingowym), zestawiając wartości charakterystyczne dla Bartoszyce z wartościami średnimi dla kraju, województwa warmińsko-mazurskiego, powiatu bartoszyckiego oraz z danymi dotyczącymi trzech innych gmin miejskich – Działdowa, Kętrzyna oraz Szczytna. Miasta zostały dobrane w ten sposób, by ich główne cechy korespondowały z cechami Bartoszyce. Najważniejsze dane decydujące o doborze miast to liczba ludności, powierzchnia, typ gminy oraz dochody jednostki na jednego mieszkańca.

Tabela 1 Zestawienie podstawowych cech miasta Bartoszyce oraz innych porównywanych miast w 2013 roku

Miasto	Liczba ludności	Powierzchnia (ha)	Typ gminy	Dochody gminy na jednego mieszkańca (zł)
Bartoszyce	24527	1179	Gmina miejska	2991,66
Działdowo	21552	1147	Gmina miejska	2674,82
Kętrzyn	28051	1035	Gmina miejska	2528,22
Szczytno	24489	1062	Gmina miejska	2836,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Z dużym prawdopodobieństwem w wymienionych wyżej miastach, z uwagi na podobne cechy, główne procesy rozwojowe będą miały podobny charakter. Spodziewać się także można, że jednostki te napotykają na podobne bariery rozwojowe i posiadają podobne środki do ich pokonywania. Ewentualne różnice w przebiegu procesów rozwojowych są spowodowane poprzez różnice w zasobach poszczególnych miast (np. zasobach naturalnych, kulturowych, sposobie zagospodarowania terenu) oraz czynnikach zewnętrznych (np. położenie względem głównych węzłów komunikacyjnych, sąsiedztwo dużych ośrodków miejskich). Dodatkowo miasta te można uznać za konkurencyjne dla Bartoszyca ośrodki w zakresie przyciągania inwestycji i mieszkańców.

Głównym źródłem danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy społeczno-gospodarczej, były dane Głównego Urzędu Statystycznego pozyskane z Banku Danych Lokalnych. Dane te posłużyły głównie do przygotowania diagnozy porównawczej Bartoszyca z innymi wybranymi miastami województwa warmińsko-mazurskiego. Tylko jednolite dane, pozyskane z jednego źródła statystycznego pozwoliły na obiektywne porównanie wybranych jednostek. Dodatkowo bardzo przydatne w opracowaniu raportu o stanie miasta Bartoszyce okazały się informacje pozyskane z różnego rodzaju dokumentów strategicznych i planistycznych opracowanych na szczeblu miasta, powiatu i województwa. Posiłowano się także sprawozdaniami z działalności i opracowaniami przygotowanymi przez miejskie jednostki organizacyjne oraz instytucje publiczne działające na terenie miasta i powiatu bartoszyckiego. Wiele informacji zostało zebranych i udostępnionych na cele opracowania diagnozy przez poszczególne wydziały Urzędu Miasta Bartoszyce.

2. Sfera przestrzenno-przyrodnicza

2.1 Położenie miasta Bartoszyce

O rozwoju miasta decydują nie tylko wewnętrzne czynniki rozwoju, takie jak potencjał demograficzny i gospodarczy. Kształtując politykę rozwoju miasta na uwadze trzeba również mieć położenie miasta w określonych układach przestrzenno-funkcjonalnych, warunkujących w dużym stopniu charakter i kierunki rozwoju oraz możliwości kooperacji z innymi jednostkami.

Położenie na tle podziału administracyjnego

Miasto Bartoszyce położone jest w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego po obu brzegach rzeki Łyny. Współrzędne geograficzne miasta to: 54° 16` N; 20° 49` E. Jego łączna powierzchnia to 11,79 km². Gmina miejska Bartoszyce w całości graniczy z gminą wiejską Bartoszyce. Administracyjnie miasto należy do powiatu bartoszyckiego i jest jego siedzibą. W skład powiatu bartoszyckiego wchodzi 6 gmin:

- miasto Bartoszyce,
- gmina Bartoszyce,
- miasto Górowo Iławeckie,
- gmina Górowo Iławeckie,
- gmina i miasto Bisztynek,
- miasto i gmina Sępólno.

Północna granica powiatu stanowi granicę państwową z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. Od 2004 roku, po wejściu Polski do Unii Europejskiej, jest to nie tylko granica Polski z Rosją, ale również zewnętrzna granica Unii Europejskiej, z czego wynika szczególne znaczenie pobliskiego międzynarodowego przejścia granicznego w Bezledach. Przez Bartoszyce i Bezledy wiedzie najkrótsza droga z Warszawy przez Olsztyn do Kaliningradu, dzięki czemu miasto zyskuje rangę ważnego ośrodka tranzytowego. Dawniej droga ta była częścią tzw. szlaku bursztynowego.

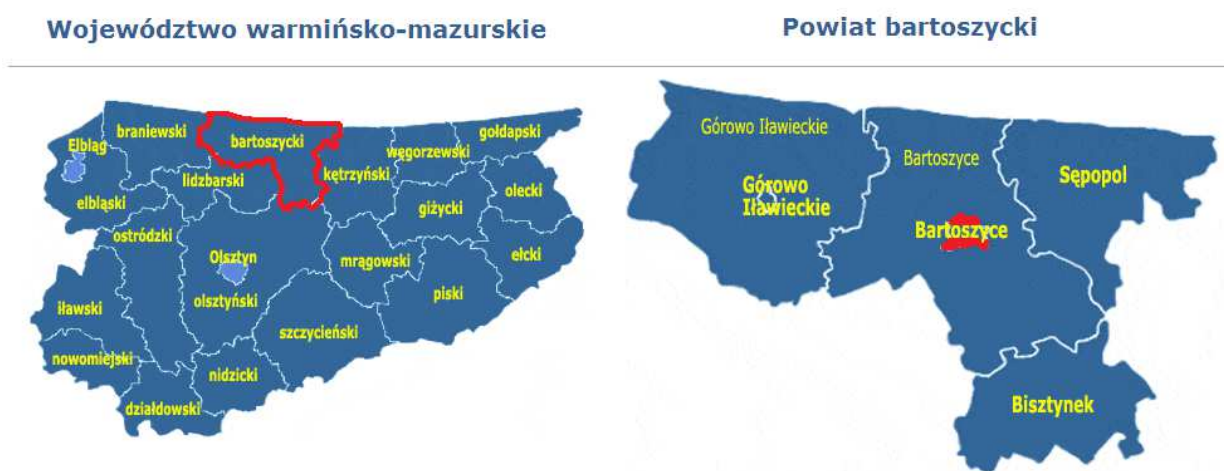
Miasto położone jest 71 km od Olsztyna, 256 km od Warszawy, 177 km od Gdańska, 17 km od granicy z Rosją, 58 km od Kaliningradu.

Największymi miastami w zasięgu ok. 100 km od Bartoszyce są: Elbląg, Olsztyn i Kaliningrad.

Położenia miasta na tle podziału administracyjnego województwa warmińsko-mazurskiego obrazuje rycina 1.

Rycina 1 Położenie miasta Bartoszyce na tle podziału administracyjnego województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: www.gminy.pl

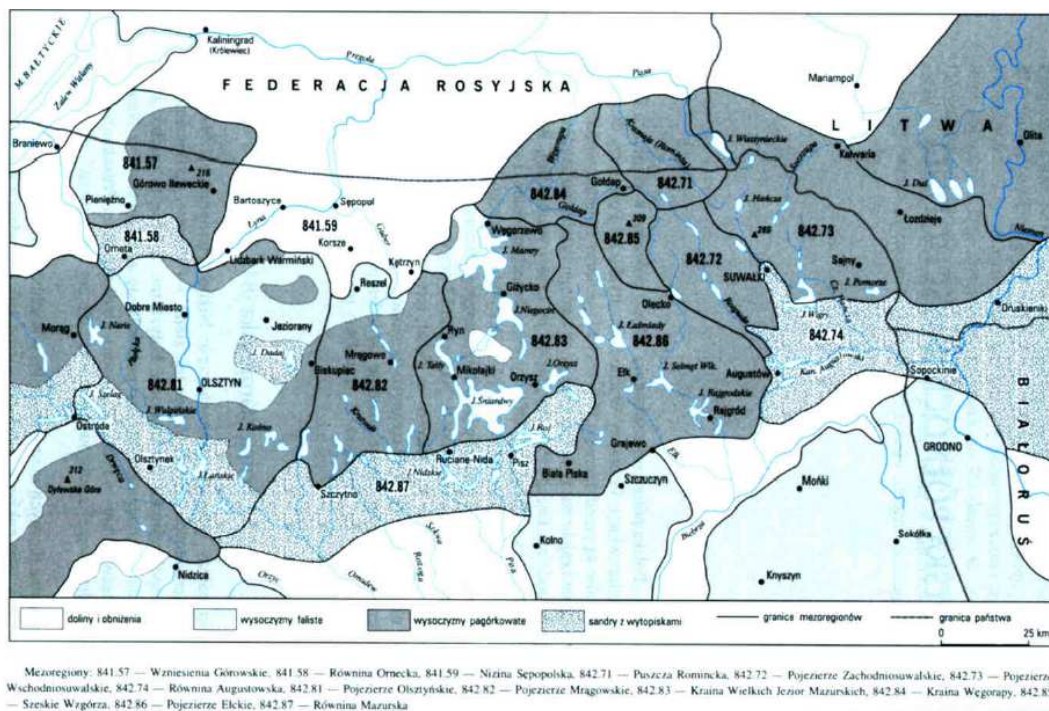
Położenie na tle krain fizyczno-geograficznych

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną autorstwa J. Kondrackiego Bartoszyce leżą w mezoregionie Równina Sępoleńska, który jest częścią makroregionu Nizina Staropruska i dalej podprovincji Pobrzeża Wschodniobałtyckiego i prowincji Niziny Wschodniobałtycko-Białoruskiej. Wszystkie te jednostki fizyczno-geograficzne leżą na Niziu Wschodnioeuropejskim. Równina Sępoleńska jest rozległą nieką wznoszącą się na obrzeżu do 80-100 m n.p.m. i obniżającą się ku środkowi do 40-50 m n.p.m. Mezoregion ten jest pozostałością po rozległym jeziorze zastoiskowym, który utworzył się przed cofającym się ostatnim zlodowaczeniem plejstoceniowym. Konsekwencją tego jest urodzajna pokrywa glebowa i stosunkowo słaby rozwój lodowcowych form marginalnych, zwłaszcza w środkowej części regionu i prawie zupełny brak jezior. Główną rzeką regionu jest Łyna, która płynąc meandrami wcinając się w podłoże na głębokość do 30 – 40 m tworząc malowniczą dolinę. Równina od zachodu graniczy ze Wzniesieniami Górowskimi, od wschodu z Krainą Węgorapy i Krainą Wielkich Jezior Mazurskich, na południu znajdują się pojezierza: Olsztyńskie i Mrągowskie. Na północy, już poza granicą państwa Równina Sępoleńska

przechodzi w równinę nad Pregołą. W granicach Polski Równina Sępopolska zajmuje powierzchnię około 1160 km².

Rycina 2 Położenie Bartoszyce na tle krain fizyczno-geograficznych

Źródło: Kondracki J.: „Geografia regionalna Polski”. PWN Warszawa 2001r.

Położenie na tle regionalnych układów przestrzenno-funkcyjnych

W wyniku delimitacji obszaru województwa warmińsko-mazurskiego dokonanego w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025* obszar regionu podzielony został na Obszary Strategicznej Interwencji wyznaczające potencjały i problemy rozwojowe w układzie terytorialnym.

Miasto Bartoszyce zaliczone zostało do 3 Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI):

1. OSI Nowoczesna wieś

Obszary te oferują najlepsze warunki dla produkcji żywności wysokiej jakości oraz wzrostu produktywności produkcji rolniczej. Prawie cała północna i zachodnia część województwa, wraz z Bartoszycami, zakwalifikowana została jako obszar o bardzo dobrych warunkach dla intensywnego rozwoju rolnictwa.

Rycina 3 OSI Nowoczesna wieś

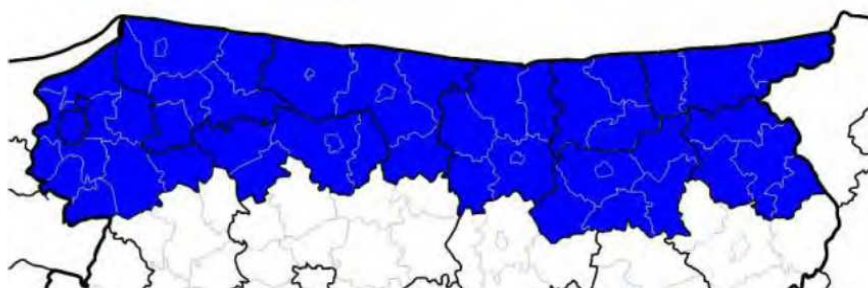

Źródło: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

2. OSI Obszary przygraniczne

Obszar, na którym występuje nawarstwienie różnorodnych problemów społeczno-gospodarczych w obszarze przygranicznym. Szansę dla tych obszarów upatruje się m.in. w intensyfikacji współpracy międzynarodowej, wykorzystaniu szans wynikających z małego ruchu przygranicznego oraz poprawie powiązań komunikacyjnych w pasie przygranicznym.

Rycina 4 OSI Obszary przygraniczne

Źródło: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

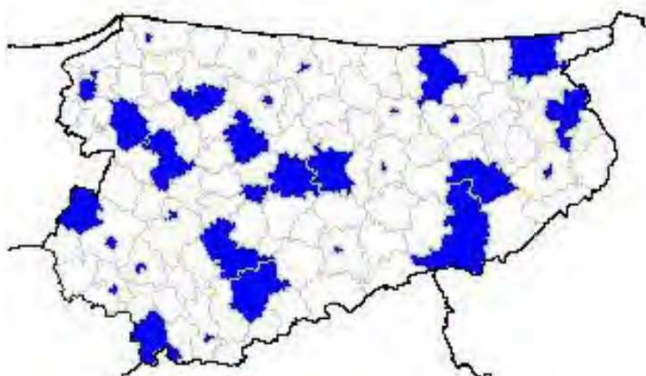

3. OSI Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji

Problemem tych obszarów jest utrata konkurencyjności małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej oraz pogarszającej się sytuacji w gminach otaczających te miasta.

Rycina 5 OSI Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji

Źródło: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Dodatkowo Bartoszyce, podobnie jak prawie cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego, znajdują się w obrębie obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski. Obszar funkcjonalny Zielone Płuca Polski wyróżnia się w skali kraju wysokim standardem środowiska przyrodniczego i ukierunkowany jest na rozwój proekologiczny oraz na utrzymanie zrównoważonych struktur przestrzennych. Na obszarze tym za obowiązujące przyjęto zasady zrównoważonego rozwoju z naciskiem na ochronę środowiska.

Całkowity obszar zaliczany do obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski obejmuje obecnie ok. 63 tys. km². Powierzchnia ta stanowi aż 20% powierzchni całego kraju i zamieszkuje na niej ok. 10% ludności kraju. Położony jest w północno-wschodniej części Polski, obejmując województwa warmińsko-mazurskie i podlaskie oraz części województw: mazowieckiego, kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. Podstawą delimitacji obszaru były jedne z najcenniejszych w kraju i Europie systemy ekologiczne. Ze względu na pragmatykę realizacji wspólnych przedsięwzięć umowną granicę zewnętrzną stanowią granice administracyjne gmin.

Rycina 6 Obszar funkcjonalny Zielone Płuca Polski

Źródło: Strona internetowa Fundacji Zielone Płuca Polski www.fzpp.pl

Położenie na tle układu komunikacyjnego i dostępność komunikacyjna

Bartoszyce są znaczącym węzłem komunikacyjnym, przez który przebiega jeden z najważniejszych szlaków drogowych w województwie warmińsko-mazurskim. Szlak ten stanowi droga nr 51 prowadząca m. in. z Olsztyna do przejścia granicznego z Rosją w Bezledach. Droga krajowa przebiega przez centralną część miasta, stanowiąc tym samym główną oś komunikacyjną miasta. Z uwagi na brak obwodnicy, cały ruch z województwa i kraju w kierunku międzynarodowego przejścia granicznego oraz ruch z drogi krajowej nr 57 z Mazowsza na Mazury¹, łącznie z ruchem tranzytowym, przejmuje układ komunikacyjny wewnątrz miasta.

Przez miasto przebiegają również dwie drogi wojewódzkie:

- nr 512 Pieniężno – Bartoszyce,
- nr 592 Bartoszyce – Giżycko.

Wspomniane drogi wojewódzkie równoleżnikowo łączą wschodnią i zachodnią część regionu.

---

¹ Droga krajowa nr 51 oraz 57 krzyżuje się w podbartoszyckiej miejscowości Płęsy, w odległości ok. 6 km od centrum miasta

Najbliższe lotniska międzynarodowe znajdują się w Gdańsku, Modlinie i Kaliningradzie. W przyszłości planowane jest również otwarcie międzynarodowego lotniska w Szymanach pod Szczytnem, które obecnie jest zamknięte dla ruchu lotniczego z uwagi na modernizację.

Tabela 2 Odległość Bartoszyce i wybranych miast województwa warmińsko-mazurskiego do najbliższych ważnych węzłów komunikacyjnych

Miejscowość	Olsztyn dworzec PKP i PKS	Port lotniczy w Modlinie	Port lotniczy w Gdańsku
Bartoszyce	73 km	239 km	181 km
Działdowo	81 km	111 km	204 km
Kętrzyn	82 km	226 km	231 km
Szczytno	48 km	150 km	230 km

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.google.pl/maps

Przez Bartoszyce przebiega linia kolejowa 38 kategorii drugorzędnej Korsze - Głomno - Kaliningrad, która w Korszach włącza się w linię pierwszorzędną Olsztyn - Korsze - Skandawa - Czerniachowsk lub Korsze – Ełk - Białystok. Oprócz toru normalnego, przystosowanego do obsługi kolei polskich, do Bartoszyce doprowadzony jest także tor szeroki do obsługi kolei rosyjskich. W chwili obecnej, z uwagi na małą rentowność, Bartoszyce nie posiadają żadnych kolejowych połączeń osobowych. Ze stacji kolejowej obsługiwane są jedynie pociągi towarowe. Tor normalny jak i szeroki posiadają bocznice kolejowe, które nie są w pełni wykorzystane.

Przewozy na terenie Bartoszyce zapewniają PKS Bartoszyce oraz przewoźnicy prywatni. W 2011 roku Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Bartoszycach zostało sprywatyzowane i 85% akcji PKS nabyła firma Mobilis Sp. z o.o. Spółka prowadzi działalność przewozu osób na terenie powiatu bartoszyckiego i lidzbarskiego. Realizuje także regularne połączenia autobusowe międzymiastowe z Warszawą, Gdańskiem, Olsztynem, Elblągiem, Braniewem, Giżyckiem, Kętrzynem, Biskupcem oraz Mrągowem. Materiałną bazę działalności spółki stanowi 60 autobusów. Dworzec autobusowy w Bartoszycach zlokalizowany jest na Placu Dworcowym 1. Dodatkowo przewoźnicy prywatni oferują kursy relacji Bartoszyce-Olsztyn, Bartoszyce-Kętrzyn, Bartoszyce-Warszawa.

Za komunikację miejską w Bartoszycach odpowiedzialna jest firma Mobilis Sp. z o.o. Na terenie miasta znajduje się 31 przystanków miejskiej komunikacji zbiorowej, które

obsługują 3 linie autobusowe. Na wszystkich trzech liniach kursują autobusy niskopodłogowe, przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych.

Tabela 3 Linie komunikacji miejskiej w Bartoszycach

Nr linii	Trasa	Ilość kursów w ciągu dnia
Linia nr 1	Dworzec – Urząd Miasta – Bohaterów Warszawy – Kino Muza – Łyna – Osiedle (Tajna Poczta) – Zacisze – Wzgórze Zamkowe – SP4 – Żeromskiego – Moniuszki	1 (tylko w dni powszednie)
Linia nr 2	Szpital – Chilmanowicza – Sikorskiego – Urząd Celny – Biedronka – (Wzgórze Zamkowe) – (SP4) – (Moniuszki) – (Żeromskiego) – (SP4) – (Wzgórze Zamkowe) – Zacisze – Osiedle (Tajna Poczta) – Łyna – Kino Muza – Warszawska – Witosa – Urząd Miasta – (Orzeszkowej) – (Drzewna) – (Kajki) – (Pieniężnego) – Dworzec – (Konopnickiej) – (Leśna-Szkoła)	9 (tylko w dni powszednie)
Linia nr 3	Szpital – Chilmanowicza – Sikorskiego – Urząd Celny – Biedronka – (Wzgórze Zamkowe) – (SP4) – (Moniuszki) – (Żeromskiego) – (SP4) – (Wzgórze Zamkowe) – Zacisze – Osiedle (Tajna Poczta) – Łyna – Kino Muza – (Łynostrada) – Bohaterów Warszawy – Urząd Miasta – Dworzec – (Konopnickiej) – (Leśna) – (Leśna-Cmentarz) – (Polmozbyt) – (PKS) – (Stal-Gaz) – (Sędławki)	30 - w dni powszednie 11 - w soboty i niedziele

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej firmy Mobilis Sp. z o.o. <http://mobilis.silesiatransport.eu/>

2.2 Środowisko przyrodnicze

Środowisko przyrodnicze jest czynnikiem, który pierwotnie umożliwił powstanie i rozwój miasta. Elementy środowiska przyrodniczego takie jak klimat, występowanie złóż kopalin, sieć hydrograficzna warunkują często charakter i funkcje miasta. Obecnie stanowi ono czynnik, który może wspomóc lub zahamować konkretne działania w przestrzeni miejskiej. Wysoka jakość środowiska naturalnego stanowi istotny walor wpływający na atrakcyjność miasta zarówno dla mieszkańców, turystów, jak i inwestorów.

Stan środowiska naturalnego

Teren miasta położony jest w rozległym obniżeniu wysoczyzny morenowej. Jest to teren prawie płaski, który przecina dolina rzeki Łyny. Rzeka przepływając z zachodu na wschód tworzy malowniczą dolinę. Dolina rzeki jest formą, która najbardziej urozmaica teren miasta. Łyna jest największą rzeką województwa warmińsko-mazurskiego oraz głównym elementem sieci hydrograficznej Bartoszyce i okolic. Tworzy ona wąską dolinę, która dość głęboko wcina się w teren (na głębokość ok. kilkunastu metrów). Ponadto urozmaicenie wysoczyzny wprowadzają także doliny dopływów Łyny, Suszycy i innych strumieni.

Tereny wzdłuż rzeki Łyny zostały zakwalifikowane jako obszary szczególnego zagrożenia powodziowego, co jest związane z wezbrzeniami rzeki i okresowym wylewaniem z koryta, zalewaniem terenów tarasu zalewowego. Dodatkowo tereny nadrzeczne w Bartoszycach charakteryzują się trudnymi warunkami gruntowo-wodnymi i nieodpowiednim klimatem, a także możliwością erozji brzegów rzecznych.

Oprócz rzeki, krajobraz Bartoszyce urozmaicają inne niewielkie zbiorniki wodne. Dwa największe z nich znajdują się w południowo - wschodniej części miasta. Pierwszy z nich to jezioro „Mleczarskie”, drugi zbiornik to jezioro „Bartbetowskie”. Obydwa jeziora pełnią funkcję rekreacyjną i są corocznie zarybiane.

Badania jakości wód w rzece Łynie potwierdzają dobry stan ekologiczny wody. Należy zauważyć, że w ostatnich latach woda w Łynie poprawiła swoją jakość z wód słabej jakości (IV klasa) do wód umiarkowanej jakości (III klasa). Największym punktowym źródłem zanieczyszczeń rzeki Łyny są ścieki pochodzące z oczyszczalni w Bartoszycach. Dodatkowo poważne zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych w Bartoszycach stanowi nielegalne odprowadzanie ścieków sanitarnych oraz zanieczyszczenia generowane przez ruch drogowy.

Bartoszyce położone są w zasięgu jednego z głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce GZWP 205 tzw. „Subzbiornik (Tr) Warmia” (pochodzące z poziomu trzecio- i czwartorzędowego). Wody te wymagają nieskomplikowanego uzdatniania (jedynie w celu usunięcia nadmiaru żelaza) z uwagi na fakt, że są one naturalnie chronione od powierzchni terenu. Na terenie miasta zaopatrzenie w wodę pitną opiera się zasadniczo na ujęciu miejskim przy ulicy Limanowskiego, które stanowi siedzibę Wodociągowo-Ciepłowniczej Sp. z o.o. „COWIK”. Strefa ochrony ujęć wody obejmuje teren ochrony bezpośredniej i złożona jest z 9 studni wierconych (nr 7, 8, 9A, 10, 10A, 11A, 12, 13, 14), stacji uzdatniania wody i zbiorników wody czystej. Według danych Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bartoszycach na terenie miasta nie występowały problemy z utrzymaniem właściwych parametrów mikrobiologicznych wody. Ogólny stan wodociągu również oceniany jest jako dobry.

Obszar, na którym znajdują się Bartoszyce jest określony jako perspektywiczny w występowaniu leczniczych wód mineralnych, których można się spodziewać na głębokości 0,7 ÷ 1,3 km.

Badania Państwowego Instytutu Geologicznego potwierdzają, że na terenie miasta nie występują udokumentowane złoża kopalin, tereny górnicze i obszary górnicze.

W mieście i okolicy dominują osady moreny dennej i ablacyjnej. Tworzą one korzystne warunki dla rozwoju zabudowy miejskiej, niemniej, ze względu na wysoką wartość rolniczą gleb, możliwości ich wykorzystania pod budownictwo są ograniczone. Na obrzeżach zainwestowania miejskiego Bartoszyce dominują gleby urodzajne, kompleksu pszennego dobrego.

Istotnym czynnikiem warunkującym odpowiedni mikroklimat w mieście jest występowanie terenów zielonych. Tereny zielone w Bartoszycach tworzą: parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce, zieleń uliczna i osiedlowa, żywopłoty i nasadzenia. Największy kompleks leśny stanowi las miejski, położony we wschodniej części miasta. Mniejsze kompleksy zielone zlokalizowane są wzdłuż rzeki. Lasy publiczne stanowią ok. 98% powierzchni leśnej w mieście. Pozytywnym zjawiskiem jest zwiększenie powierzchni zieleni ulicznej i osiedlowej w ostatnich latach, co przekłada się na poprawę komfortu życia mieszkańców. Spośród porównywanych miast województwa warmińsko-mazurskiego Bartoszyce posiadają największy udział terenów zielonych w granicach miasta, wynoszący 6,8% (Działdowo 1,7%, Kętrzyn 4,9%, Szczytno 2,8%). Lasy w gminie miejskiej Bartoszyce są w dobrej kondycji. Kompleksy lasów w dolinie Łyny pełnią ważną funkcję ochronną dla gleb narażonych na stromych zboczach rzeki na erozję wodną.

Tabela 4 Tereny zieleni w mieście Bartoszyce w 2013 roku

Tereny zieleni	Liczba obiektów	Powierzchnia (ha)
Parki spacerowo-wypoczynkowe	3	12,9
Zieleńce	45	26,2
Zieleń uliczna	-	6,9
Tereny zieleni osiedlowej	-	35,7
Cmentarze	2	12,6
Lasy gminne	-	57,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Formy ochrony przyrody

Na terenie miasta Bartoszyce ustanowione zostały następujące formy ochrony przyrody:

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny

Ogólna powierzchnia OCHK wynosi 16 429,9 ha, z czego na teren miasta przypada 41,423 ha. Ustanowienie OCHK podyktowane zostało koniecznością zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym na tym terenie oraz dbałością o estetykę krajobrazu.

Obszar specjalnej ochrony Natura 2000 „Ostoja Warmińska”

Dla obszaru obowiązuje rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków. „Ostoja Warmińska” została ustanowiona jako obszar Natura 2000 przede wszystkim dla ochrony jednego gatunku – bociana białego, który osiąga tu największą liczebność i największe zagęszczenie w kraju. Jest to jednak również bardzo ważna ostoja dla wielu innych gatunków ptaków, występują tu bowiem aż 93 gatunki ptaków waloryzujące obszary Natura 2000. Jest wśród nich 38 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 15 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Pomnik przyrody

W mieście znajduje się 1 pomnik przyrody (ożywionej). Ochroną objęto drzewo gat. jesion wyniosły o obwodzie 355 cm i wysokości 30 m, znajdujący się przy ul. Kętrzyńskiej 18 w ogrodzie.

2.3 Infrastruktura techniczna

Pod pojęciem infrastruktura techniczna należy rozumieć wszystkie urządzenia techniczne zainstalowane w mieście, które mają służyć jego prawidłowemu funkcjonowaniu. Odpowiednie wyposażenie w obiekty infrastruktury technicznej oraz jej jakość są bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców i warunki prowadzenia działalności gospodarczej oraz przyciągającym inwestorów z zewnątrz.

Infrastruktura drogowa

Zgodnie z informacjami Wydziału Techniczno-Inwestycyjnego Urzędu Miasta Bartoszyce sieć dróg publicznych na terenie miasta Bartoszyce stanowią drogi jednojezdniowe kategorii gminnej o całkowitej długości 46,505 km. W strukturze ciągów komunikacji kołowej w mieście dominują drogi o nawierzchni twardej ulepszonej - bitumicznej, które stanowią

62% (28,8 km) ogólnej długości wszystkich dróg zlokalizowanych w granicach administracyjnych Bartoszyce. Drogi o nawierzchni betonowej stanowią 17% dróg w mieście, a drogi o nawierzchni z kostki prefabrykowanej, klinkierowej, kamiennej 16%. Resztę stanowią drogi o nawierzchni brukowej, tłuczniowej i gruntowej. Stan techniczny nawierzchni w sieci drogowej miasta Bartoszyce oceniany jest jako dobry.

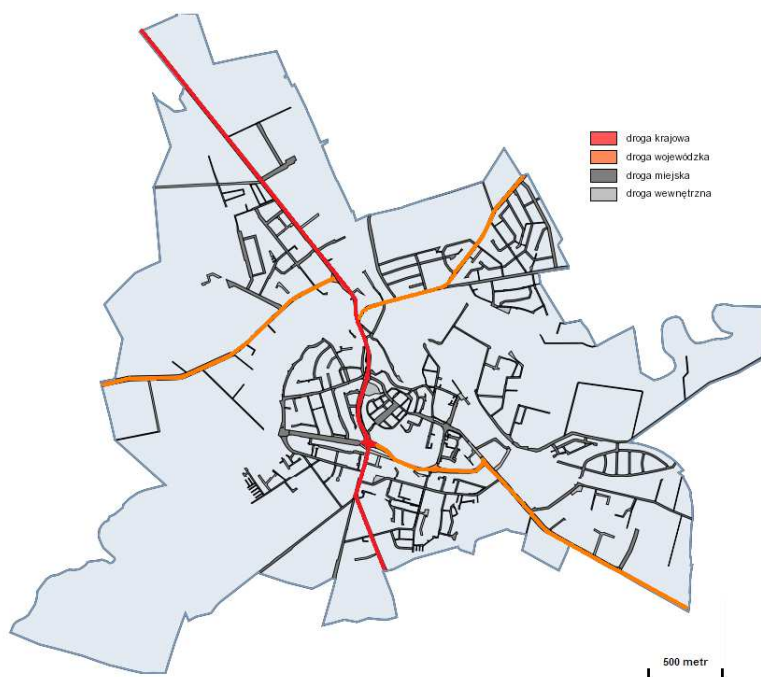
W granicach miasta zlokalizowanych jest łącznie 6 obiektów inżynierskich transportu drogowego:

- konstrukcja stalowa - 5 szt. (średnia ważona ocena stanu technicznego w skali 1-5, wynikająca z przeprowadzonego przeglądu to 2,9),
- konstrukcja z betonu zbrojonego - 1 szt. (średnia ważona ocena stanu technicznego w skali 1-5, wynikająca z przeprowadzonego przeglądu to 2,4).

W 2014 roku łączne środki przeznaczone na roboty drogowe wynosiły 3,023 mln zł.

Długość ścieżek rowerowych na terenie miasta Bartoszyce wynosi 4 440 mb, co stanowi prawie 10% długości dróg publicznych. Są to głównie drogi rowerowe w ciągu drogi krajowej oraz dróg wojewódzkich.

Rycina 7 Układ komunikacyjny miasta Bartoszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Systemu Informacji Przestrzennej Miasta Bartoszyce

Gospodarka wodno-ściekowa

Długość czynnej sieci wodociągowej w 2013 roku w mieście Bartoszyce wynosiła 53,9 km. Korzystało z niej prawie 100% mieszkańców miasta, co jest wskaźnikiem korzystnym. W 2013 roku ogólne zużycie wody wynosiło 975,1 dam³. Zużycie wody w zakładach produkcyjnych nie ma dużego znaczenia i wynosiło ok. 5% ogólnego zużycia. W okresie ostatnich kilku lat zużycie wody w mieście systematycznie maleje, odnotowując spadek w stosunku do 2010 roku o 11%. Średnie jednostkowe zużycie wody w Bartoszycach jest niskie i wynosi 41,4 m³ na jednego mieszkańca. Dla porównania średnie zużycie wody w województwie warmińsko-mazurskim wynosi 84,2 m³ na mieszkańca.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 51,2 km i korzysta z niej 99% mieszkańców miasta. W pozostałych przypadkach korzystają oni z rozwiązań indywidualnych – szczelnych bezodpływowych zbiorników na nieczystości płynne oraz stacji zlewnych. Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wynosi 1%.

Na terenie gminy miejskiej funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana przy ul. Drzewnej. Stosuje się tam nowoczesną technologię oczyszczania ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów. Jej przepustowość wynosi 6500m³/dobę. Prawie 100% mieszkańców korzysta z oczyszczalni ścieków. Oczyszczone ścieki z terenu miasta trafiają do rzeki Łyny.

Tabela 5   Wskaźniki dotyczące sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na tle wybranych miast województwa warmińsko-mazurskiego

	Bartoszyce	Kętrzyn	Działdowo	Szczytno
Zużycie wody (dam³)	1 015,5	1 272,7	1 022,6	1 147,6
Udział przemysłu w zużyciu wody (%)	5	0	14,6	15,9
Zużycie wody na 1 mieszkańca (m³)	41,4	45,4	47,4	46,9
Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej	0,9	1,3	0,8	1,4
Udział ludności korzystającej z wodociągów	100	99,1	99,0	97,8
Udział ludności korzystającej z kanalizacji	99,9	96,1	96,7	91,4
Sieć wodociągowa na 100 km²	490,0	533,3	572,8	540,5
Sieć kanalizacyjna na 100 km²	465,5	671,5	476,0	732,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Gospodarka odpadami

Nieczystości stałe składowane są poza obszarem miasta, na wysypisku w Wysiece (ok. 6 km od miasta). Składowisko jest zarządzane przez Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o., należący w 100% do miasta Bartoszyce. Mieszkańcy Bartoszyca mogą zostawić wytwarzane przez siebie, selektywnie zebrane odpady komunalne w Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), również znajdującego się na terenie miejscowości Wysieka. Powstanie PSZOK przyczyniło się znacznie do zmniejszenia zmieszanych odpadów komunalnych. Zgodnie z danymi GUS na terenie miasta nie istnieją dzikie wysypiska.

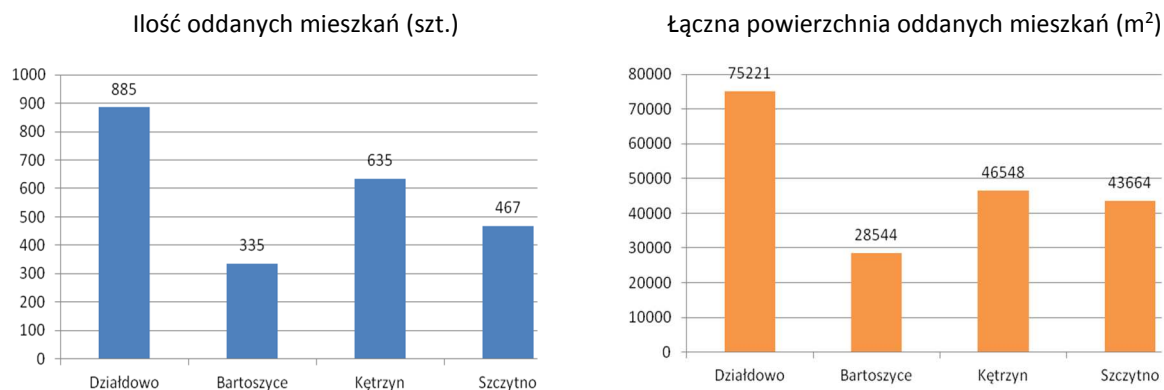
Mieszkalnictwo

Według dostępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie miejskiej Bartoszyce w 2013 roku znajdowało się łącznie 9 046 mieszkań w 1 830 budynkach. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 59,0 m², co jest wartością niższą od średniej dla województwa, wynoszącej 67,7 m². Również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę w Bartoszycach, wynosząca 21,8 m², jest nieznacznie niższa niż w województwie (23,3 m²) i pozostałych analizowanych miastach regionu (Działdowo 25,0 m², Kętrzyn 22,2 m², Szczytno 23,3 m²). Pomimo wspomnianych niższych wartości względem innych jednostek terytorialnych, zauważyć trzeba, że w ostatniej dekadzie warunki mieszkalne w mieście uległy poprawie. Zwiększyła się średnia powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę i ogólna liczba mieszkań (choć nie tak dynamicznie jak w Działdowie, Kętrzynie i Szczytnie). Zmalała liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. Prawie 100% mieszkań ma podłączenie do sieci wodociągowej, 98% posiada własną łazienkę, a 91% korzysta z gazu sieciowego.

Budownictwo mieszkaniowe w Bartoszycach, w porównaniu do analizowanych miast, jest na bardzo niskim poziomie. W latach 2006-2013 w mieście oddano do użytkowania 335 mieszkań o łącznej powierzchni 28 544 m². W tym samym czasie w Działdowie oddano 886 mieszkań, w Kętrzynie 635, a w Szczytnie 467.

Wykres 1 Mieszkania oddane do użytkowania w latach 2006-2013 w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

W zasobach mieszkaniowych gminy w 2013 roku znajdowało się 728 mieszkań, z czego 94 to mieszkania socjalne. Gminny zasób mieszkaniowy miasta tworzą lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących w całości własność miasta oraz lokale mieszkalne będące własnością miasta położone w budynkach Wspólnot Mieszkaniowych. Większość budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu miasta stanowią budynki wybudowane do 1945 roku (76 %).

2.4 Zagospodarowanie przestrzenne

Problemy przestrzenne miasta wpływają pośrednio lub bezpośrednio na wszystkich użytkowników miasta. Choć często są trudne do uniknięcia, między innymi poprzez konflikt interesów różnych podmiotów, należy dążyć do jak najbardziej harmonijnego zagospodarowania przestrzeni. Uwzględnić przy tym należy nie tylko kwestie kompozycyjne, techniczne i ekonomiczne, lecz również społeczno-gospodarcze, środowiskowe i kulturowe.

Na obecny kształt miasta Bartoszyce duży wpływ miał historyczny rozwój miasta. Układ urbanistyczny ścisłego centrum miasta jest typowy dla tego typu miast w regionie. Charakteryzuje się on centralnie położonym rynkiem w kształcie prostokąta oraz regularną siatką ulic, które w przeszłości otoczone były murami miejskimi. Główną dominantą w mieście jest kościół parafialny Świętego Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej.

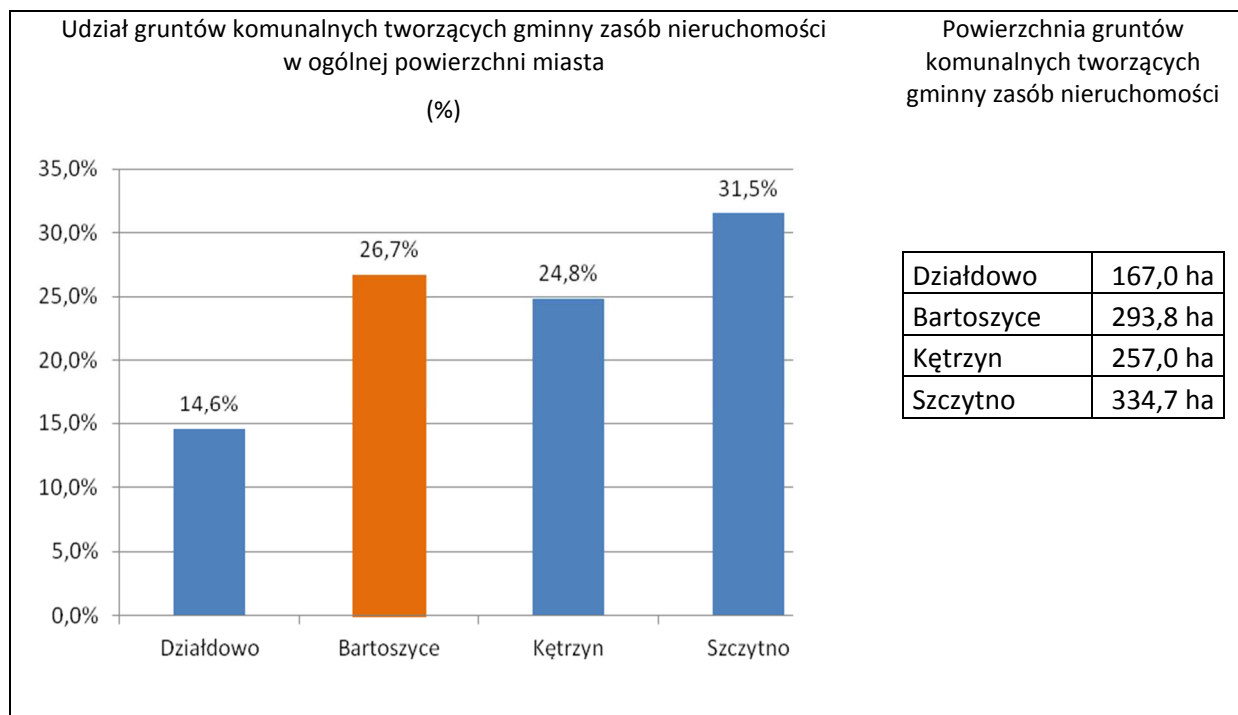
W późniejszych czasach wpływ na zagospodarowanie przestrzenne miasta miała rozbudowa garnizonu wojskowego, budowa infrastruktury kolejowej oraz napływ przemysłu. Okres drugiej wojny światowej, podobnie jak w wielu innych miastach, przyniósł ogromne zniszczenia w tkance miejskiej. Jednak pomimo tego część historycznej zabudowy zachowała się od zniszczeń.

Grunty zabudowane i zurbanizowane w Bartoszycach stanowią około 50% powierzchni miasta, użytki rolne – 35%, lasy – 7%, grunty zadrzewione i zakrzewione – ok. 3%, grunty pod wodami – ok. 3%, nieużytki – poniżej 1%.

Istotną kwestią dla rozwoju jednostki terytorialnej jest występowanie wolnych terenów inwestycyjnych. Za wyjątkowo atrakcyjne tereny dla inwestycji uważa się tereny należące do jednostki samorządu terytorialnego. Istotna jest nie tylko podaż tych terenów, ale również lokalizacja, najbliższe sąsiedztwo, dostępność do dróg publicznych oraz uzbrojenie w infrastrukturę techniczną. Grunty komunalne w Bartoszycach zajmują łączną powierzchnię 390,8 ha, co stanowi 33% obszaru miasta. Równocześnie powierzchnia gruntów komunalnych tworzących gminny zasób nieruchomości wynosi 293,8 ha, czyli 26,7% terenu miasta. Dla porównania udział gruntów komunalnych tworzących gminny zasób nieruchomości w Działdowie, Kętrzynie i Szczytnie, kształtuje się odpowiednio na poziomie 14,6% (167,0 ha), 24,8% (257,0 ha) oraz 31,5% (334,7 ha). Znaczny odsetek gruntów komunalnych tworzących gminny zasób nieruchomości, stwarza miastu z jednej strony szansę prowadzenia właściwej polityki przestrzennej i możliwość wpływania, poprzez odpowiednie gospodarowanie tymi gruntami, na rozwój miasta, natomiast z drugiej strony świadczy o stagnacji i braku inwestycji budowlanych.

Wykres 2   **Udział gruntów komunalnych tworzących gminny zasób nieruchomości w ogólnej powierzchni jednostki w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Miasto jest w posiadaniu znacznej ilości nieruchomości. Niestety znaczna ich część nie nadaje się pod żadne inwestycje, więc zostały one przeznaczone pod tereny zielone. W południowo-wschodniej części miasta przeznaczono tereny pod zabudowę przemysłową, bazy i składy. Jako obszary strategiczne dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego i produkcyjno-usługowego uznaje się grunty należące obecnie do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Silny wpływ na strukturę miasta ma rzeka Łyna. Teren związany z doliną Łyny został uznany za obszar chronionego krajobrazu ochrony wzmożonej. W jego obrębie obowiązują postanowienia Rozporządzenia Nr 21 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 roku w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu (OCHK). Teren doliny rzeki Łyny stanowi teren zielony otwarty, zarówno z uwagi na OCHK jaki i zagrożenie powodziowe oraz erozję zboczy rzeki.

Na terenie Miasta znajdują się tereny zamknięte i strefy ochronne:

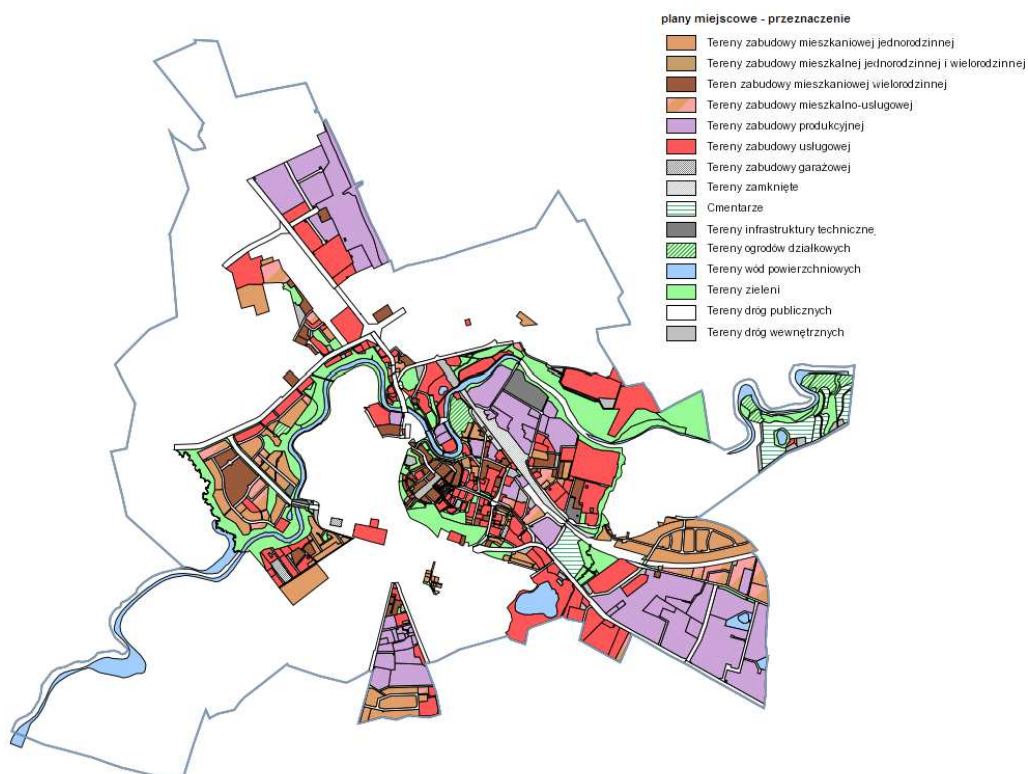
- obiekty wojskowe 20-tej Bartoszyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Hetmana Wincentego Gosiewskiego, zlokalizowane w południowo-zachodniej części miasta przy ul. Wojska Polskiego i Andersa,
- teren linii kolejowej przebiegającej przez miasto,
- teren Aresztu Śledczego przy ul. Warszawskiej 5.

Elementami dzielącymi układ przestrzenny miasta jest rzeka Łyna i tory kolejowe. Z uwagi na istnienie tylko jednego mostu drogowego komunikacja pomiędzy podzielonymi częściami miasta jest utrudniona. System komunikacyjny powinien zapewnić sprawne, bezpieczne, nieuciążliwe dla środowiska powiązania komunikacyjne, które umożliwią rozwój przestrzenny miasta w pożądanym kierunku. Brak odpowiedniego skomunikowania podzielonych części miasta ogranicza możliwości rozwoju jednostki. Obecny most w ciągu drogi krajowej nr 51 obsługuje zarówno ruch tranzytowy, jak i wewnętrzny ruch miejski, łącząc centrum miasta z obszarami o funkcjach mieszkaniowych (tzw. „sypialnie miasta”). W godzinach porannego i popołudniowego szczytu komunikacyjnego brak odpowiedniego skomunikowania miasta jest przyczyną występowania kongestii. Na podkreślenie zasługuje również fakt, że po północnej stronie rzeki zlokalizowana jest Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II oraz planowane jest przeniesienie siedziby Komendy Powiatowej Policji. W sytuacji wystąpienia zagrożenia zdrowia lub życia mieszkańców w południowej części miasta, interwencja straży pożarnej, policji lub przyjazd karetki jest znacznie utrudniony. W związku z wieloma problemami, których przyczyną jest występowanie tylko jednego mostu w mieście, budowa drugiego mostu jest zadaniem priorytetowym. Planuje się, że droga z mostem na rzece Łynie ma powstać na przedłużeniu ulicy Poniatowskiego do ulicy Gdańskiej, w ramach przebudowy drogi wojewódzkiej 512 (Pieniężno - Górowo Iławeckie - Bartoszyce - Szczurkowo).

Na terenie Bartoszyce uchwalonych jest łącznie 13 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (w tym 40 załączników graficznych).

Rycina 8   **Obszary objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Bartoszycach**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Systemu Informacji Przestrzennej Miasta Bartoszyce

SFERA PRZESTRZENNO-PRZYRODNICZA

PODSUMOWANIE

MOCNE STRONY

1. Dogodne położenie na głównym szlaku transportowym łączącym Kaliningrad z Warszawą
2. Bliskość przejścia granicznego z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej
3. Położenie w Obszarze Funkcjonalnym Zielone Płuca Polski – jednym z najczystszych obszarów kraju
4. Duży odsetek gruntów komunalnych, będących własnością miasta
5. Duży udział terenów zielonych w granicach miasta
6. Duży odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej
7. Wysoki odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków
8. Dostęp do czystych wód powierzchniowych i podziemnych
9. Występowanie wód geotermalnych
10. Położenie w rejonie o korzystnych warunkach do rozwoju intensywnego rolnictwa
11. Występowanie w granicach miasta i w okolicach malowniczych terenów doliny Łyny

SŁABE STRONY

1. Ruch tranzytowy przebiegający przez centrum miasta z powodu braku obwodnicy miejskiej
2. Duża odległość do węzłów autostradowych i dróg ekspresowych
3. Brak osobowych połączeń kolejowych
4. Podział przestrzenny miasta przez rzekę Łynę i tory kolejowe
5. Tylko jedna przeprawa mostowa przez rzekę Łynę czego efektem jest brak odpowiedniego skomunikowania podzielonych częściami miasta i bardzo duże problemy komunikacyjne
6. Zły stan techniczny i niski standard zasobów mieszkaniowych wybudowanych przed 1945 rokiem
7. Stosunkowo niska przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

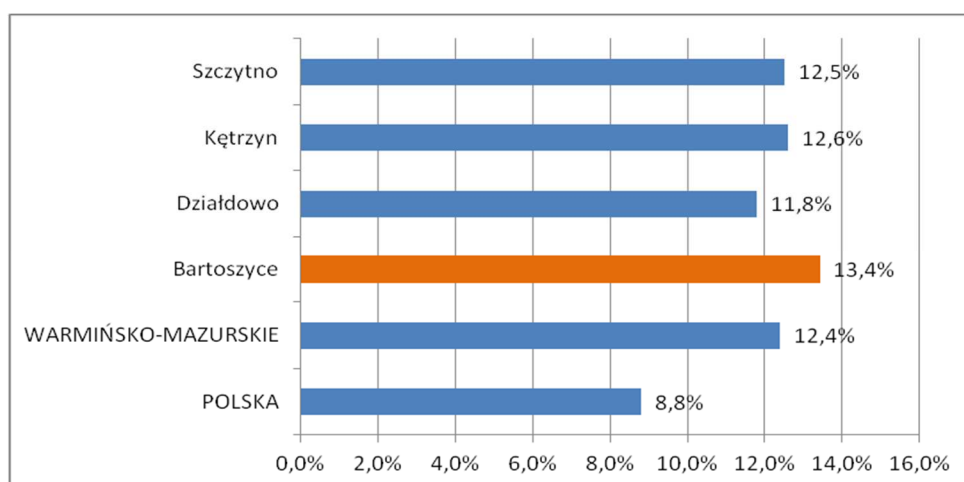
3. Sfera gospodarczo-finansowa

3.1 Rynek pracy

Według aktualnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku w gminie miejskiej Bartoszyce zatrudnionych było 5 366 osób, z czego 54% stanowiły kobiety. Wskaźnik pracujących kobiet w ogólnym zatrudnieniu w Bartoszycach przyjmuje wartość wyższą niż dla województwa warmińsko-mazurskiego (51%) i dla Polski (50%). W obecnej sytuacji na rynku pracy, w której kobiety napotykają więcej barier w podjęciu pracy niż mężczyźni, jest to zjawisko bardzo korzystne. Należy wspomnieć jednak, że analizowany wskaźnik jest mimo wszystko niższy niż w Kętrzynie oraz Szczytnie (w obydwu przypadkach po 56%), jedynie w Działdowie wskaźnik był niższy (49%).

Wskaźnik zatrudnienia wyrażony liczbą osób pracujących na 1000 mieszkańców na przestrzeni ostatnich 8 lat utrzymuje się na podobnym poziomie i wynosił 219 osób. Jest to średnia niższa niż dla Polski (226), jednak znacznie wyższa niż w regionie Warmii i Mazur (187). Szczytno i Działdowo charakteryzują się korzystniejszym wskaźnikiem wynoszącym odpowiednio 264 i 284, a w Kętrzynie jest on minimalnie mniejszy i wynosi 217 osób pracujących na 1000 mieszkańców.

Wykres 3   **Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

W dobie gospodarki kapitalistycznej bezrobocie jest jednym z najpoważniejszych zjawisk wpływających na rozwój gospodarczy. O ile przed 1987 rokiem, kiedy w Polsce panowała gospodarka centralnie sterowana, zjawisko to formalnie nie występowało, to dziś jednak jest to jeden z najpoważniejszych problemów społecznych i gospodarczych. Poziom bezrobocia jest często wskaźnikiem odzwierciedlającym stan gospodarki w danym czasie.

W 2013 roku z terenu gminy miejskiej Bartoszyce zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy było łącznie 2 117 osób, z czego 50% stanowiły kobiety. Wskaźnikiem, który w odpowiedni sposób obrazuje skalę bezrobocia w danej jednostce terytorialnej jest udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2013 roku w Bartoszycach 13,4% osób w wieku produkcyjnym było bezrobotnych. Niestety jest to dużo wyższa wartość niż średnia dla Polski, wynosząca 8,8%, i województwa warmińsko-mazurskiego – 12,4%. Równocześnie jest to także wyższy wskaźnik niż w Działdowie (11,8%), Kętrzynie (12,6%) i Szczytnie (12,5%).

Z analizy struktury bezrobocia w Bartoszycach wynika, że najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy stanowią mieszkańcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym (33,2%). Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest stosunkowo duży udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Podczas gdy osoby takie w województwie warmińsko-mazurskim stanowią 9%, a w powiecie bartoszyckim 6,7%, to w Bartoszycach ich udział to aż 11,8%.

Tabela 6   Struktura bezrobotnych według wykształcenia w wybranych jednostkach w 2013 roku

	wyższe	policealne, średnie zawodowe	średnie ogólno- kształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
WARMIŃSKO- MAZURSKIE	9,0%	19,3%	10,8%	27,9%	33,0%
Powiat bartoszycki	6,7%	17,0%	12,2%	33,7%	30,4%
Bartoszyce	11,8%	20,4%	13,6%	33,2%	21,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/> oraz danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bartoszycach

Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy najliczniejszą grupę w Bartoszycach reprezentują osoby zarejestrowane jako bezrobotne przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest ich 40,1% czyli trochę więcej niż w przypadku średniej dla województwa i powiatu.

Tabela 7   **Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w wybranych jednostkach w 2013 roku**

	3 miesiące i mniej	3 - 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	powyżej 12 miesięcy
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	27,8%	17,7%	18,6%	35,9%
Powiat bartoszycki	23,5%	18,7%	18,3%	39,5%
Bartoszyce	23,1%	18,4%	18,4%	40,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/> oraz danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bartoszycach

Struktura wieku osób bezrobotnych w stolicy powiatu bartoszyckiego jest podobna do struktury bezrobotnych w całym województwie i powiecie. Należałoby jedynie wskazać, że udział osób poniżej 24 roku życia wynosi 15% i jest mniejszy niż w porównywanych jednostkach (19%).

Tabela 8   **Struktura bezrobotnych według wieku w wybranych jednostkach w 2013 roku**

	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	19%	28%	20%	20%	13%
Powiat bartoszycki	19%	28%	19%	22%	13%
Bartoszyce	15%	30%	19%	22%	15%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/> oraz danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bartoszycach

Podsumowując strukturę bezrobotnych w Bartoszycach należy wskazać, że największe problemy ze znalezieniem pracy mają osoby w wieku 25-34 lata z wykształceniem zasadniczym zawodowym, które pozostają bez pracy powyżej 12 miesięcy.

3.2 Struktura lokalnej gospodarki

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku w Bartoszycach swoją działalność prowadziły 2 232 podmioty gospodarcze. Zdecydowana większość, czyli 95% podmiotów zatrudniała do 9 pracowników (mikroprzedsiębiorstwa, a także osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą). Dwa przedsiębiorstwa z terenu miasta Bartoszyce zatrudniają powyżej 250 pracowników. Należy zauważyć, iż dominacja osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, jak również sektora małych i średnich przedsiębiorstw w strukturze wielkościowej podmiotów gospodarczych, jest zjawiskiem charakterystycznym w skali całego kraju.

Pod względem liczby zatrudnionych osób, do największych zakładów należą:

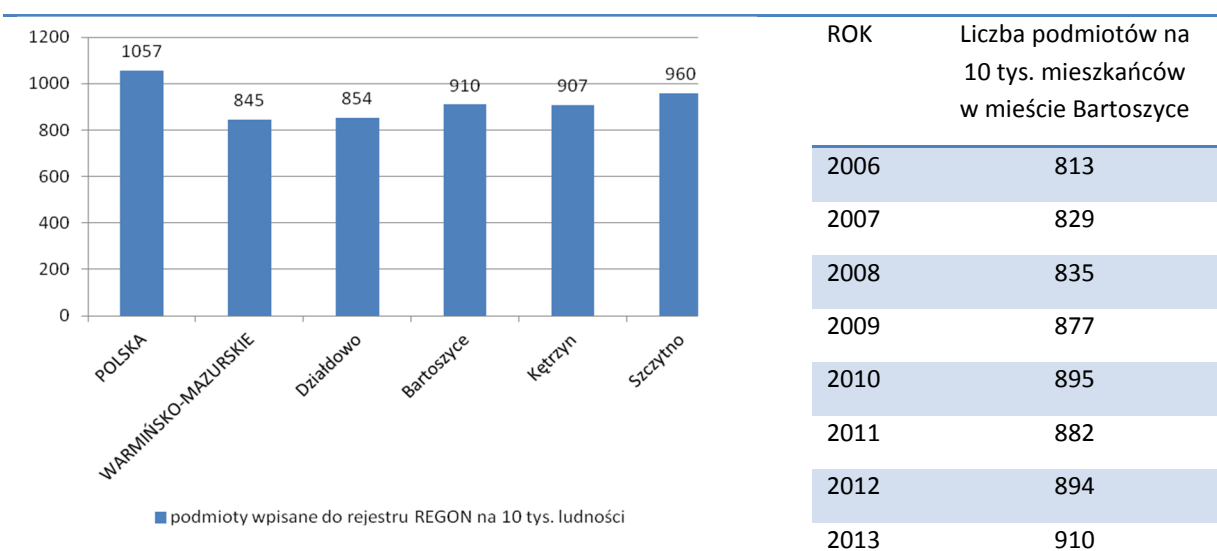
- BRW SOFA Sp. z o.o. (340 pracowników),
- Nova Mazur Design Sp. z o.o. (275 pracowników),
- FM Bravo Sp. z o.o. (produkcja mebli) (223 pracowników),
- WM Glass Sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja szkła meblowego) (178 pracowników),
- Przedsiębiorstwo Produkcyjne „Infinity Group” sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja odzieży) (151 pracowników),
- STALMOT & WOLMET S.A. (produkcja okuć meblowych) (120 pracowników),
- MOBILIS Sp. z o.o. (110 pracowników),
- COWIK Sp. z o.o. (usługi komunalne) (92 pracowników),
- Get Fresh Cosmetics LTD Sp. z o.o. (90 pracowników),
- CORAB Sp. z o.o. (90 pracowników),
- „Bartko” sp. z o.o. (gospodarka komunalna) (85 pracowników),
- Bart-Druk Sp. z o.o. (produkcja opakowań, drukarnia) (81 pracowników),
- Paged - Sklejka S.A. (produkcja surowca do produkcji sklejek) (55 pracowników),

- "DELUX" Przewozy Turystyczno - Pasażerskie (50 pracowników),
- Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. (25 pracowników),
- STANTEX (25 pracowników),
- Peak Packaging Poland Sp. z o.o. (24 pracowników),
- AMK - Workstyle Kozłowsky Sp.j. (23 pracowników),
- "Wawrzyn" Handlowo - Produkcyjna Spółdzielnia Pracy (23 pracowników),
- Mt - Nord - m. Girulski i T Karnicki (wyroby z papieru i tektury) (20 pracowników).

Badanie wskaźnika liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku wykazało, że w Bartoszycach wskaźnik ten wynosił 910 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Wśród porównawczej grupy miast wyższy wskaźnik występuje tylko w Szczytnie, natomiast w Działdowie i Kętrzynie wskaźnik jest niższy. Również średni wskaźnik dla całego regionu jest niższy niż w przypadku Bartoszyce. Na przestrzeni ostatnich 8 lat obserwujemy bardzo pozytywną tendencję stopniowego wzrostu liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców.

Wykres 4 Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w Bartoszycach w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego w strukturze podmiotów gospodarczych w Bartoszycach dominują przedsiębiorstwa usługowe, które stanowią 81% wszystkich podmiotów. Marginalne znaczenie posiada sektor pierwszy czyli rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (jedynie 2%). W grupie porównywanych miast wartości te kształtowały się podobnie. Struktura taka jest charakterystyczna dla gmin miejskich województwa warmińsko-mazurskiego.

Tabela 9   Struktura podmiotów gospodarczych według sektorów gospodarki w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku

Jednostka terytorialna	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł i budownictwo	pozostała działalność
POLSKA	2%	22%	76%
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4%	20%	76%
Działdowo	1%	21%	78%
Bartoszyce	2%	17%	81%
Kętrzyn	1%	16%	83%
Szczytno	2%	16%	82%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Postępując się Polską Klasyfikacją Działalności, można zauważyć, że trzema sekcjami, w których działa najwięcej podmiotów gospodarczych w Bartoszycach, są: Sektor G – handel i naprawy, Sektor F – budownictwo oraz sektor Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna. Na podstawie powyższych informacji, Bartoszyce należy uznać za miasto o profilu handlowo-usługowym.

Tabela 10 Podmioty gospodarcze według sekcji PKD 2007 w Bartoszycach w 2013 roku

Sekcja PKD 2007		Liczba podmiotów	Udział
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	38	2%
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	1	0%
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	155	7%
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0%
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	0%
Sekcja F	Budownictwo	229	10%
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	579	26%
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	172	8%
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	53	2%
Sekcja J	Informacja i komunikacja	32	1%
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	104	5%
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	183	8%
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	119	5%
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	42	2%
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	19	1%
Sekcja P	Edukacja	85	4%
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	193	9%
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	31	1%
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa	191	9%
Sekcja T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0%
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0%
	RAZEM	2232	100%

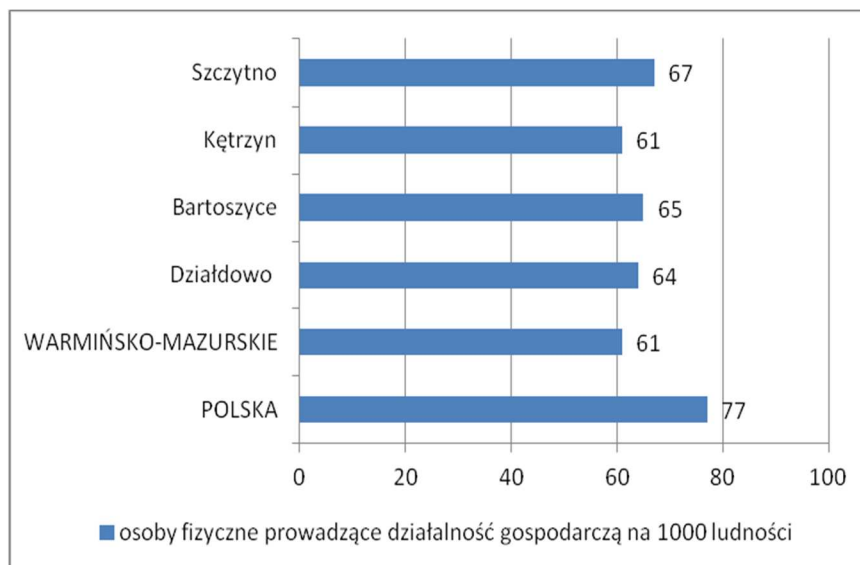
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Ważnym wskaźnikiem pozwalającym ocenić poziom przedsiębiorczości w jednostce terytorialnej jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Bartoszyce charakteryzują się wyższym wskaźnikiem

niż w przypadku średniej dla województwa. Spośród grupy porównywanych miast jedynie Szczytno posiada wyższy poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

Wykres 5 Wskaźnik przedsiębiorczości w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu ma funkcjonująca na terenie miasta Bartoszyce Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna - Podstrefa Bartoszyce. Grunty objęte granicami W-M SSE przeznaczone są pod nową zabudowę. Przedsiębiorcy działający na terenie W-M SSE, w ramach zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, mają prawo do korzystania z pomocy publicznej w postaci zwolnienia z podatku dochodowego.

W skład Podstrefy Bartoszyce wchodzi 3 kompleksy:

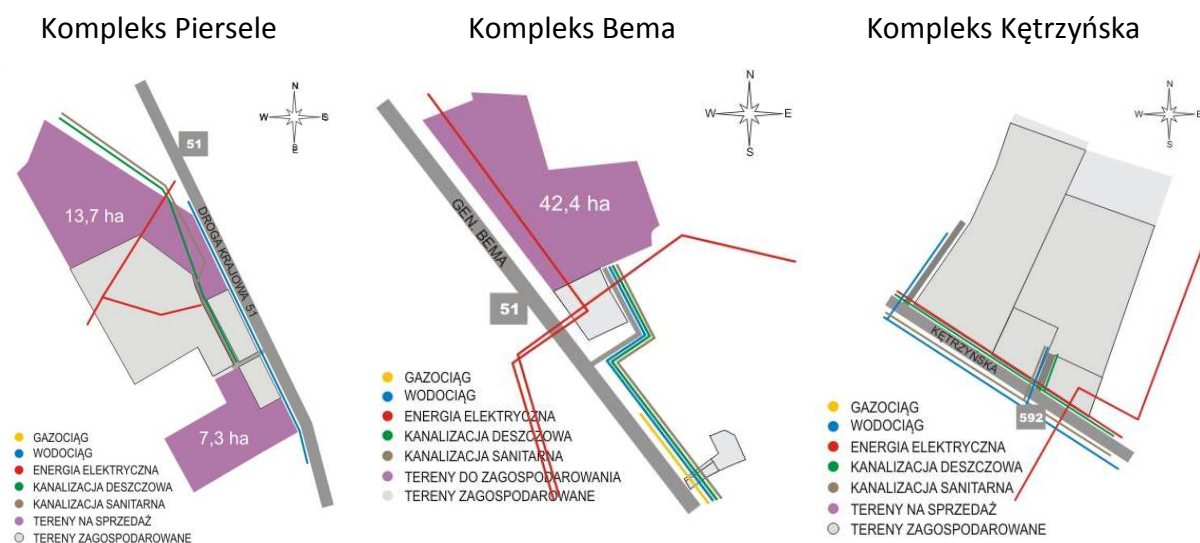
- Piersele (powierzchnia: 36,1 ha) – kompleks położony przy drodze krajowej nr 51, w sąsiedztwie Międzynarodowego Przejścia Granicznego Bezledy;
- Bema (powierzchnia: 50,0 ha) – położony przy ul. Inwestycyjnej i ul. Generała Bema stanowiącej odcinek drogi krajowej nr 51 i zarazem drogi wylotowej z Bartoszyca w kierunku Międzynarodowego przejścia Granicznego Bezledy;
- Kętrzyńska (powierzchnia: 10,3 ha) – położony przy ul. Kętrzyńskiej, która jest drogą wylotową z Bartoszyca w kierunku Kętrzyna.

W Podstrefie Bartoszyce do zagospodarowania pozostało 63,4 ha gruntów.

Rycina 9 Kompleksy Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - Podstrefa Bartoszyce

Źródło: Strona internetowa Warmińsko-Mazurskiej Strefy Ekonomicznej www.wmsse.com.pl

Na terenie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej działają firmy takie jak: Nova Mazur Design Sp. z o.o. (meble), W-M Glass Sp. z o.o. (wyroby ze szkła), AMK-WORKSTYLE KOZŁOWSCY Sp. J. (branża: odzież robocza i ochronna), MT-NORD- M. Girulski i T. Karnicki Sp. j. (wyroby z papieru i tektury), Corab (anteny satelitarne, fotowoltaika), Peak Packaging Poland Sp. z o.o.

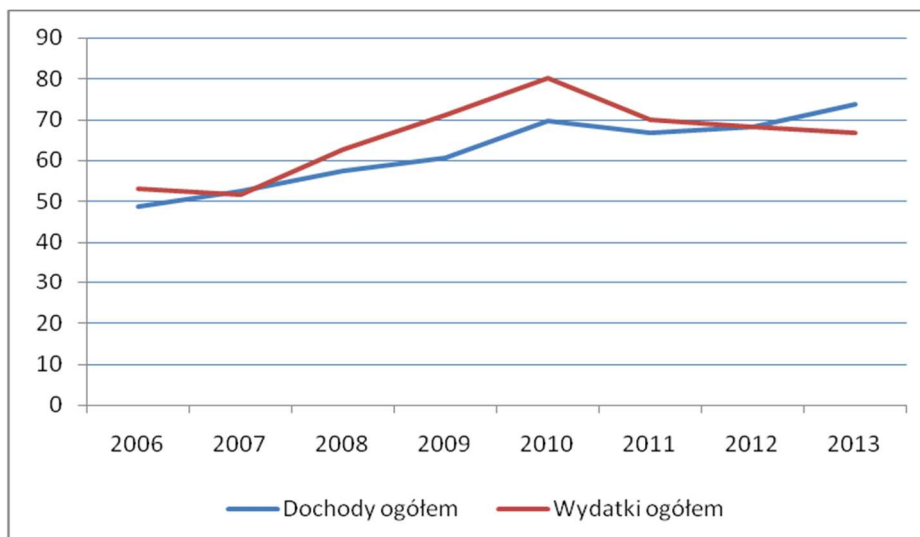
3.3 Finanse samorządu terytorialnego

Na przestrzeni ostatnich 8 lat wzrosły rozmiary dochodów i wydatków budżetowych w Bartoszycach, osiągając w 2013 roku poziom dochodów 73,6 mln zł i wydatków 66,9 mln zł. W latach 2007-2012 wydatki miasta przekraczały uzyskane dochody tworząc deficyt budżetowy. Największe rozmiary deficyt osiągnął w 2009 i 2010 roku – odpowiednio - 10,65 mln zł i -10,67 mln zł, co stanowi 18% i 15% łącznej puli zgromadzonych dochodów.

Od 2012 roku dochody miasta zaczynają przewyższać wydatki dzięki czemu w 2013 roku uzyskano 6,74 mln zł nadwyżki budżetowej.

Wykres 6 Dochody i wydatki budżetowe w Bartoszycach w latach 2006-2012 [w mln zł]

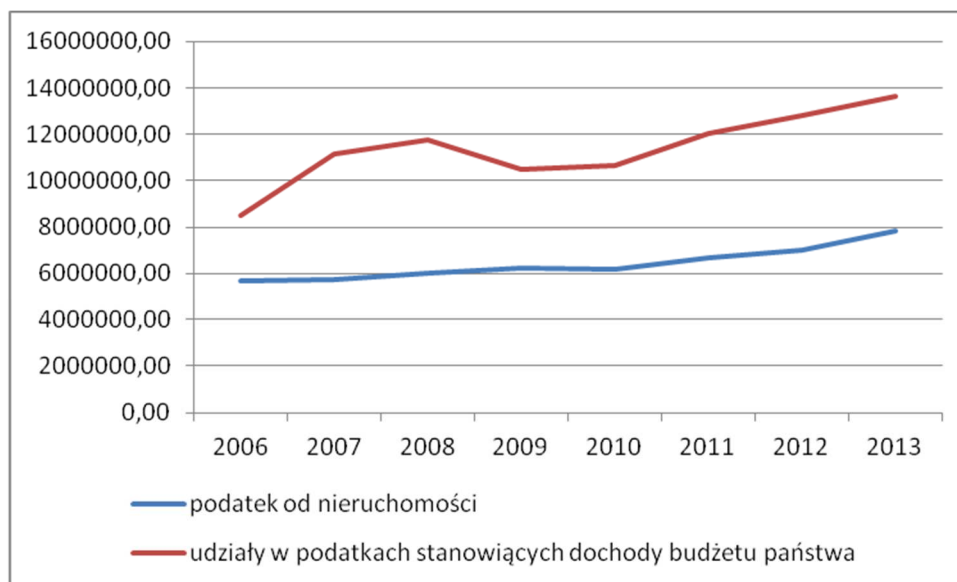

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

W 2013 roku do budżetu Bartoszyce wpłynęło łącznie 73,6 mln zł, w tym dochody własne – 34,8 mln zł; subwencje – 20,4 mln zł; dotacje celowe – 18,5 mln zł. Największy udział w dochodach osiągnięto w dziale klasyfikacji budżetowej: dochody od osób prawnych, fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem w kwocie 25,3 mln zł - 34% dochodów, pomoc społeczna (w tym dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych SP, dotacje celowe, środki pozyskane z innych źródeł) – 19% dochodów, gospodarka mieszkaniowa – 9% dochodów.

Wykres 7   **Wpływy do budżetu miasta Bartoszyce z tytułu podatku od nieruchomości oraz udziału w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa**

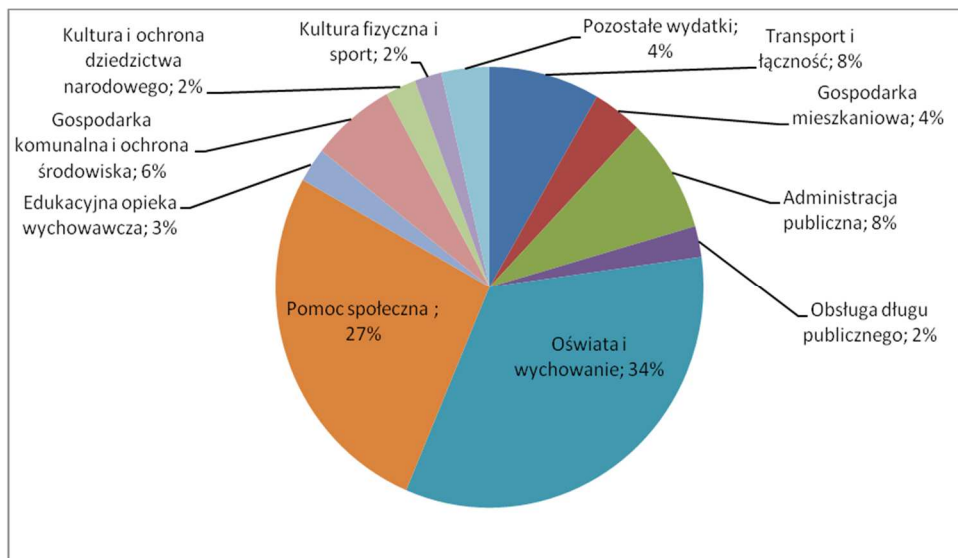

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Najważniejszy składnik dochodów miasta Bartoszyce, czyli dochody własne, składa się z dochodów majątkowych, wpływów z tytułu podatków lokalnych (np. od nieruchomości, od czynności cywilnoprawnych, rolnego, leśnego, od środków transportu) i opłat lokalnych, jak również udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, czyli podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych. Największe znaczenie wśród dochodów własnych w 2013 roku miał udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa i wynosił 13,6 mln zł, co stanowi 18% kwoty wpływów budżetowych, oraz podatek od nieruchomości – 7,8 mln zł (11% ogólnej sumy dochodów). Istotnym jest również fakt, że wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych stanowią 97% dochodów miasta z tytułu udziału w podatkach centralnych. Na przestrzeni ostatnich 8 lat obserwuje się rosnące wpływy z tytułu udziału w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa.

Wykres 8   **Struktura wydatków w mieście Bartoszyce w 2013 roku**

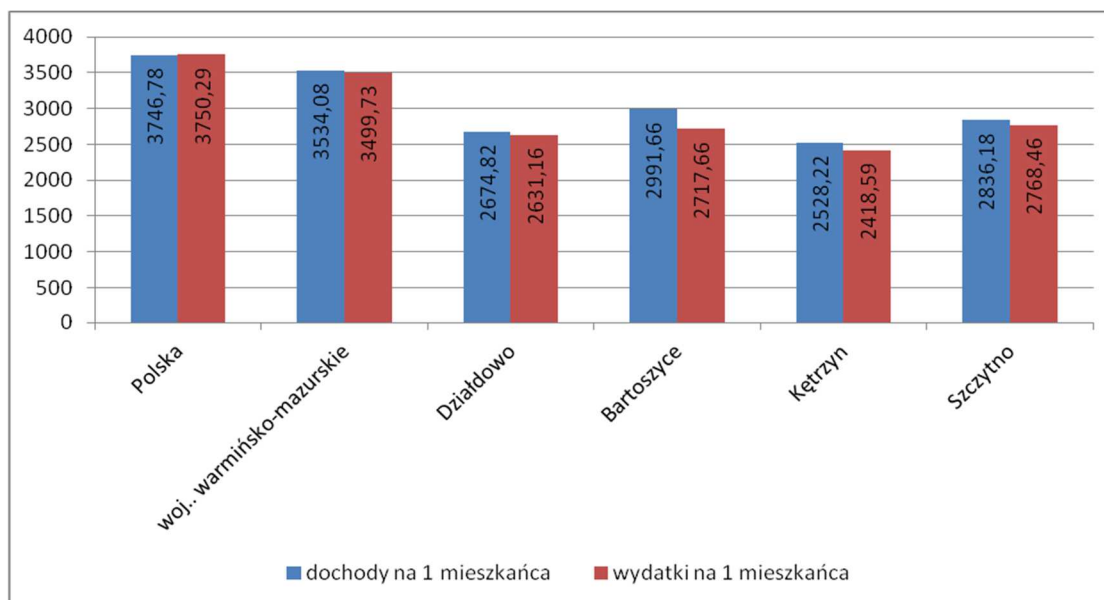
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

W 2013 roku ogólne wydatki miasta osiągnęły wartość 66,9 mln zł. W strukturze wydatków najwyższą pozycję zajmują wydatki na oświatę i wychowanie (34%) oraz pomoc społeczną (27%). Wspomnieć należy również, że na przestrzeni ostatnich kilku lat systematycznie rosną wydatki na transport i łączność (wzrosły o 100 % w porównaniu do 2011 roku).

Bartoszyce charakteryzują się najwyższym poziomem dochodów i wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2013 roku w porównaniu z Działdowem, Kętrzynem i Szczytnem. W stosunku do Kętrzyna, miasta o najniższym poziomie dochodów i wydatków na mieszkańca, dochody na mieszkańca w Bartoszycach są wyższe o 18%, a wydatki o 12%. Pomimo korzystniejszego wskaźnika w porównaniu z innymi analizowanymi miastami, dochody i wydatki na 1 mieszkańca w Bartoszycach są niższe niż średnie dla regionu i kraju.

Wykres 9 Dochody i wydatki na jednego mieszkańca w wybranych jednostkach terytorialnych województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

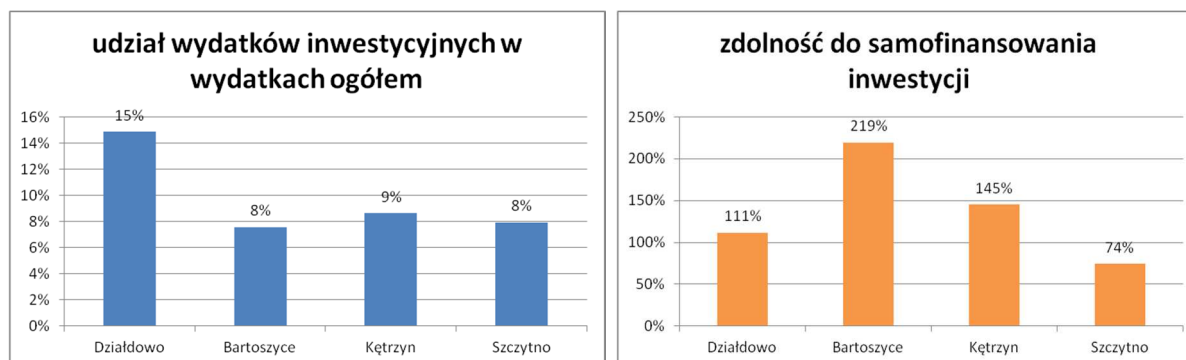
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

W celu dokładniejszej analizy sytuacji finansowej miasta Bartoszyce zbadano jeden z podstawowych wskaźników budżetowych jakim jest wskaźnik wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Wysoka wartość tego wskaźnika obrazuje rozwojowy charakter gminy. Pełniejszy obraz możliwości finansowych miasta wyłania się po zestawieniu ww. wskaźnika ze wskaźnikiem samofinansowania inwestycji miejskich. Wartość wskaźnika samofinansowania inwestycji obrazuje stopień w jakim jednostka samorządu terytorialnego finansuje inwestycje środkami własnymi, czyli zdolność do samofinansowania. Im wyższa jest ta relacja tym mniejsze ryzyko utraty płynności finansowej w związku z nadmiernymi kosztami obsługi zadłużenia, jednak jego wysoka wartość może również świadczyć o niskim poziomie realizowanych inwestycji w stosunku do własnych możliwości.

Wskaźnik udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Bartoszycach w 2013 roku był na podobnym poziomie jak w Szczytnie, niewiele niższy niż w Kętrzynie i jednocześnie wyraźnie niższy od wskaźnika dla Działdowa. Pomimo niewielkiego udziału wydatków inwestycyjnych Bartoszyce posiadają dużą zdolność do samofinansowania inwestycji (najwyższy wskaźnik spośród 4 analizowanych miast). Świadczyć to może o niedostatecznym wykorzystaniu potencjału inwestycyjnego jednostki.

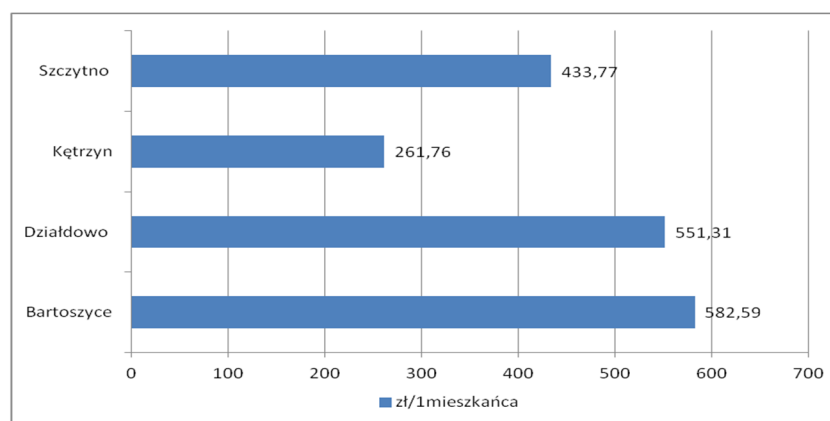
Wykres 10 Wydatki inwestycyjne i zdolność inwestycyjna w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Z chwilą wejścia Polski w struktury Unii Europejskiej samorzady terytorialne rozpoczęły aktywne działania mające na celu pozyskanie finansowania zewnętrznego na różnego typu projekty, których celem jest wsparcie rozwoju jednostki. Urząd Miasta Bartoszyce był beneficjentem wielu działań pozyskując tym samym w latach 2010-2013 środki na finansowanie projektów unijnych w kwocie 14,3 mln zł, co daje kwotę 582,59 zł na 1 mieszkańca. Pod względem analizowanego wskaźnika Bartoszyce są najbardziej aktywnym miastem spośród porównywanych miast (Kętrzyn - 261,76 zł/mieszkańca, Szczytno - 433,77 zł/mieszkańca, Działdowo 551,31 zł/mieszkańca).

Wykres 11 Dochody ogółem na 1 mieszkańca z tytułu finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w latach 2010-2013 [zł/na 1 mieszkańca]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Urząd Miasta Bartoszyce pozyskał do tej pory finansowanie na projekty z następujących źródeł:

Projekty infrastrukturalne:

1. RPO Warmia i Mazury Działanie 4.2 Rewitalizacja miast:
  - Przebudowa odkrytego basenu wraz z zagospodarowaniem terenu przy ulicy Limanowskiego,
  - Przebudowa dróg Jagiellończyka i Wybrzeża wraz z modernizacją drogi młynarskiej: Stanowiących drogi wewnętrzne obszaru rewitalizowanego „Centrum Miasta” w Bartoszycach,
  - Budowa systemu monitoringu wizyjnego obszarów rewitalizowanych miasta Bartoszyce.
2. RPO Warmia i Mazury Działanie 7.1. Tworzenie infrastruktury społeczeństwa informacyjnego:
  - Budowa Sieci Szerokopasmowej w Bartoszycach.
3. RPO Warmia i Mazury Działanie 5.2.1. Infrastruktura drogowa Warunkująca rozwój lokalny:
  - Przebudowa tzw. Dróg poczołgowych tj. Konopnickiej, Pieniężnego, Limanowskiego i Kolejowej w Bartoszycach.
4. Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego Działanie 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska:
  - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej na osiedlu „Działki” w Bartoszycach.
5. Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat:
  - Budowa budynku mieszkalnego przy ul. Wolskiego 5 na mocy porozumienia podpisanego z TBS.

Projekty o charakterze nieinwestycyjnym tzw. „miękkie”:

1. Program Współpracy Przygranicznej PHARE CBC Polska – Granica Wschodnia:
  - „Bałtycka paleta barw – od wielokulturowości do jednoczenia narodów”,
  - „Zrozumieć się i zaprzyjaźnić – wielokulturowość bogactwem regionów przygranicznych”.

2. Program Sąsiedztwa Polska – Litwa – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej (INERREG IIIA):
  - „Mozaika Wspólnot Narodowościowo – Kulturowych Szansą Współpracy Obszarów Przygranicznych”.
3. Town Twinning (Europa dla obywateli):
  - „Forum gospodarcze dla małych i średnich przedsiębiorstw z miast partnerskich - Bartoszyce 2008”.
4. Fundusz Małych Grantów Transgranicznych i Międzyregionalnych (Mechanizm Finansowy EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego)
  - „Transgraniczny Świat Turystyki. Uwarunkowania i Perspektywy Rozwoju obszarów Przygranicznych”.

Na terenie miasta Bartoszyce realizowanych było do tej pory także 9 projektów z zakresu aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, których beneficjentem był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (w ramach funduszy przedakcesyjnych, Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz PO Kapitał Ludzki).

Fundusze unijne przyczyniły się również do poprawy infrastruktury edukacyjnej i poziomu nauczania poprzez pozyskanie środków przez bartoszyckie jednostki oświatowe na realizację projektów:

- „Podniesienie jakości kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w gminie Miejskiej Bartoszyce poprzez zakup wyposażenia do interaktywnych sal lekcyjnych” (RPO Warmia i Mazury),
- Budowa przyszkolnego kompleksu sportowo - rekreacyjnego przy SP Nr 3 w Bartoszycach (ZPRR),
- „Uczeń otwarty na wiedzę”- zajęcia uzupełniające dla uczniów (PO Kapitał Ludzki),
- „I ty możesz być mistrzem” – indywidualizacja procesu nauczania (PO Kapitał Ludzki).

SFERA GOSPODARCZO-FINANSOWA

PODSUMOWANIE

MOCNE STRONY

1. Wysoki poziom aktywności władz lokalnych w zakresie wykorzystania funduszy europejskich
2. Duża zdolność miasta do samofinansowania inwestycji
3. Funkcjonowanie na terenie miasta Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej
4. Brak uciążliwego przemysłu
5. Umiarkowanie zróżnicowana struktura branżowa lokalnej gospodarki
6. Zasoby siły roboczej o różnych specjalizacjach i kwalifikacjach zawodowych
7. Liczne preferencje i ulgi dla inwestorów

SŁABE STRONY

1. Wysoki wskaźnik bezrobocia
2. Stosunkowo duży udział osób z wykształceniem wyższym w strukturze osób bezrobotnych
3. Niski udział wydatków inwestycyjnych miasta w wydatkach ogółem

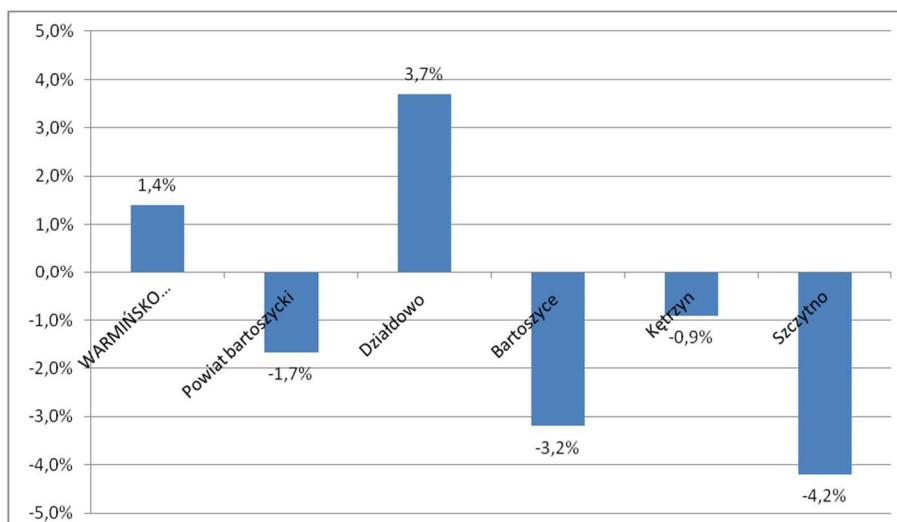
4. Sfera społeczno-kulturowa

4.1 Demografia

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2013 roku na terenie miasta Bartoszyce zamieszkiwało 24 527 osób, co stanowi 41% mieszkańców całego powiatu bartoszyckiego. Prawie 53% populacji stanowiły kobiety, co daje wskaźnik feminizacji na poziomie 111 kobiet na 100 mężczyzn.

W latach 2006 – 2013 obserwuje się proces zmniejszania się liczby ludności zamieszkującej w granicach miasta Bartoszyce. W ciągu ostatnich 8 lat populacja miasta pomniejszyła się o 810 osób, czyli 3,2%. Podobne zjawisko jest charakterystyczne dla Kętrzyna i Szczytno. Spośród porównywanych miast liczba ludności wzrosła jedynie w Działdowie. Również ogólna liczba ludności w województwie warmińsko-mazurskim wzrosła w stosunku do 2006 roku.

Wykres 12 Procentowa zmiana liczby ludności w stosunku do 2006 roku w wybranych jednostkach terytorialnych

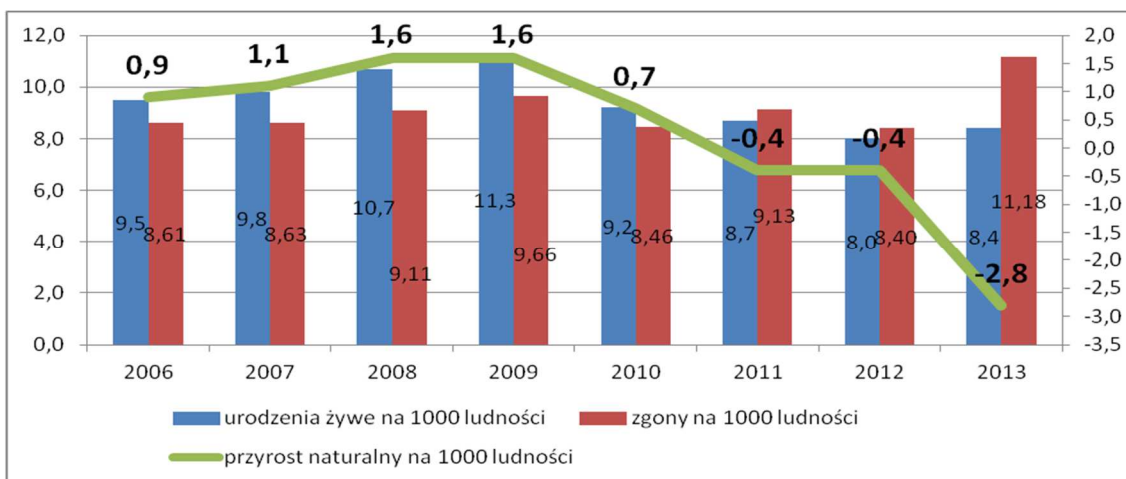
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Aby zbadać przyczyny zmniejszania się liczby ludności w Bartoszycach konieczna jest analiza procesów demograficznych oraz ruchów migracyjnych w latach 2006-2013.

W latach 2006-2010 w Bartoszycach wskaźnik urodzeń wzrastał i przewyższał wskaźnik zgonów na 1000 mieszkańców, dzięki czemu wystąpił dodatni przyrost naturalny. Od 2011 roku wskaźnik zgonów zaczął przewyższać wskaźnik urodzeń, przez co mieliśmy do czynienia już z ujemnym przyrostem naturalnym. W 2013 roku zanotowano najniższy przyrost naturalny, co spowodowane było znacznym zmniejszeniem wskaźnika urodzeń (do poziomu 8,4 urodzeń na 1000 ludności) przy jednoczesnym dynamicznym wzroście wskaźnika zgonów (11,18).

Wykres 13 Procesy demograficzne w mieście Bartoszyce w latach 2006-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

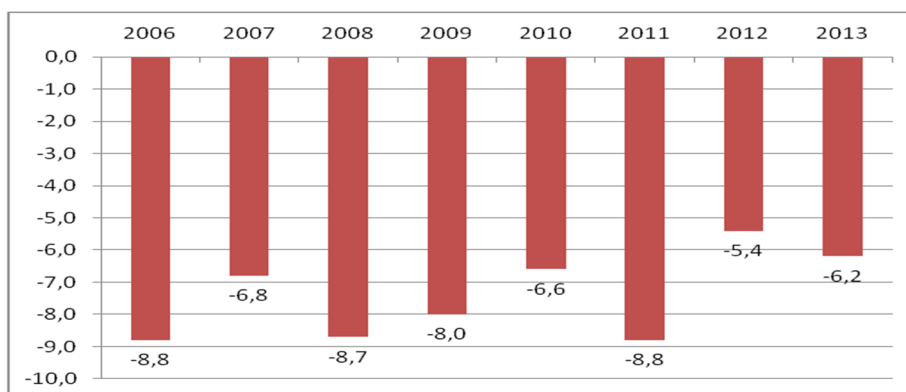
W Bartoszycach w ostatnich 8 latach występuje ujemne saldo migracji (ogólna liczba zameldowań każdorazowo przewyższała łączną ilość wymeldowań). Z roku na rok wartości salda migracji stale malały, po czym rosły, więc trudno określić w tym przypadku trend spadkowy lub rosnący. W 2013 roku saldo ruchu wędrownego (migracyjnego) wyniosło -6,2. W porównaniu do innych miast gorszy wskaźnik dotyczący migracji występuje jedynie w Szczytnie. W Kętrzynie i Działdowie wskaźnik ten jest korzystniejszy, choć w dalszym ciągu przybiera wartości ujemne. Tylko raz w 2008 roku w Działdowie wystąpiło dodatnie saldo migracji.

Struktura migracji ze względu na kierunek ma duże znaczenie dla planowania przyszłych procesów rozwojowych miasta. Według oficjalnych danych Głównego Urzędu Statystycznego zdecydowana większość migracji w Bartoszycach ma charakter wewnętrzny (krajowy). W strukturze ruchu wędrownego w Bartoszycach przeważają wymeldowania do innych obszarów miejskich (57% wszystkich wymeldowań w 2013 roku). Poza granice państwa

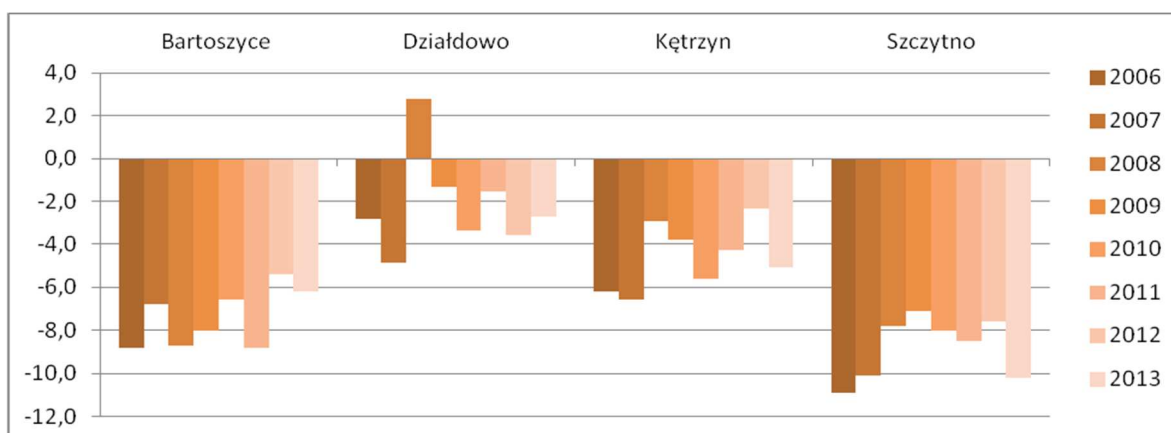
w 2013 roku zdecydowało się wyprowadzić 31 mieszkańców Bartoszyce (7% wymeldowań). Z kolei w strukturze zameldowań przeważa ludność wszeźniej zamieszkująca obszary wiejskie (62% wszystkich zameldowań). Z zagranicy do Bartoszyce przeprowadziło się 29 imigrantów, co stanowi 10% wszystkich zameldowań w 2013 roku. Należy mieć na uwadze, że podane wyżej liczby obrazujące skalę migracji w mieście zostały zgromadzone na podstawie oficjalnych zameldowań/wymeldowań. Część osób, mimo zmiany miejsca zamieszkania, nie zgłasza tego faktu we właściwym urzędzie miasta lub gminy. W związku z tym rzeczywisty rozmiar problemu może okazać się dużo poważniejszy.

Wykres 14 Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w mieście Bartoszyce w latach 2006-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Wykres 15 Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2006-2013

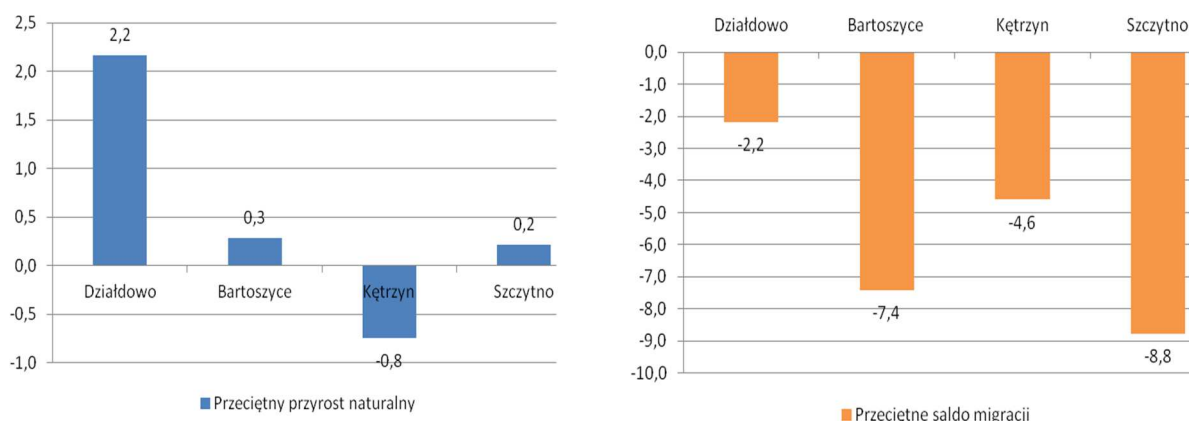

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Podsumowując ruch naturalny i wędrownkowy w latach 2006-2013 w wybranych miastach posłużono się wartościami średnimi w analizowanych latach, przedstawionych na poniższym wykresie. Najkorzystniejszymi wskaźnikami charakteryzuje się Działdowo, gdzie obserwujemy zarówno najwyższy przeciętny przyrost naturalny, jak i najkorzystniejsze, choć mimo wszystko ujemne, saldo migracji. W Bartoszycach przeciętny przyrost naturalny był wyższy niż w Szczytnie i Kętrzynie. Niepokojącym jest dość duże ujemne saldo migracji w Bartoszycach. Jedynie w Szczytnie saldo to było jeszcze niższe.

Wykres 16 Przeciętny przyrost naturalny na 1000 mieszkańców oraz przeciętne saldo migracji na 1000 mieszkańców w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2006-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Analiza struktury ludności według ekonomicznych grup wieku oraz jej zmiany w czasie pozwalają przewidzieć potrzeby mieszkańców, a przez to również zaplanować dalszy rozwój społeczno-gospodarczy jednostki terytorialnej.

Udział młodych ludzi w wieku przedprodukcyjnym wśród mieszkańców Bartoszyce wynosi 17,2%. Jest to wskaźnik kształtujący się na niższym poziomie niż w przypadku całego województwa warmińsko-mazurskiego (19%) oraz powiatu bartoszyckiego (18,2%). W porównaniu do Kętrzyna i Szczytna, gdzie wskaźnik ten wynosi odpowiednio 16% i 17%, Bartoszyce wypadają korzystniej. Jedynie w Działdowie udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (18,6%) jest zbliżony do średniej w regionie. Procentowy udział ludności w wieku produkcyjnym w analizowanych jednostkach kształtuje się na podobnym

poziomie. Większe różnice zaobserwować można porównując wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Największa jego wartość występuje w Kętrzynie (19,4%) i Szczytnie (19%). W Bartoszycach wskaźnik ten jest niższy i wynosi 18,2%. Jest to jednak wartość wyższa o 1,9 p.p. niż średnia dla województwa i 1,4 p.p. niż średnia dla powiatu bartoszyckiego.

Tabela 11   **Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku**

Jednostka terytorialna	udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	udział ludności w wieku produkcyjnym	udział ludności w wieku poprodukcyjnym
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	19,0 %	64,7 %	16,3 %
Powiat bartoszycki	18,2 %	65,0 %	16,8 %
Bartoszyce	17,2 %	64,6 %	18,2 %
Działdowo	18,6 %	65,5 %	15,8 %
Kętrzyn	16,0 %	64,7 %	19,4 %
Szczytno	17,0 %	64,1 %	19,0 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Dane dotyczące zmiany struktury ludności w latach 2006-2013 w Bartoszycach wyraźnie odzwierciedlają proces starzenia się społeczeństwa. Przedstawia to poniższa tabela, z której można wyciągnąć następujące wnioski:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym spadał systematycznie od 2006 roku (z poziomu 20,1% do 17,2%),
- zmniejsza się również udział mieszkańców w wieku produkcyjnym (w 2006 roku grupa ta stanowiła 66,6%, w 2013 roku 64,6%),
- udział najstarszej grupy mieszkańców w wieku poprodukcyjnym bardzo wyraźnie wzrasta w analizowanych latach 2006-2013 (wzrost o 37% - z 13,3% w 2006 roku do 18,2% w 2013 roku).

Tabela 12   **Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Bartoszycach w latach 2006-2013**

ROK	udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	udział ludności w wieku produkcyjnym	udział ludności w wieku poprodukcyjnym
2006	20,1 %	66,6 %	13,3 %
2007	19,4 %	66,8 %	13,8 %
2008	19,1 %	66,5 %	14,4 %
2009	18,8 %	66,3 %	14,9 %
2010	17,9 %	66,5 %	15,7 %
2011	17,5 %	66,0 %	16,4 %
2012	17,4 %	65,3 %	17,3 %
2013	17,2 %	64,6 %	18,2 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Zaobserwowany wyżej trend starzenia się społeczeństwa jest charakterystyczny dla całego kraju. Obecnie stanowi on jeden z najpoważniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym wiąże się z koniecznością podjęcia konkretnych działań władz państwowych i samorządowych na rzecz wzrastającej liczby ludzi starszych. Główne obszary, które będą wymagały zwiększonego dotowania to m.in. ochrona zdrowia oraz opieka społeczna. Towarzyszyć temu będzie jednocześnie spadek wpływów do budżetu generowanych przez osoby pracujące. Zjawisko starzenia się społeczeństwa może okazać się istotną barierą w rozwoju miast, regionów i całego kraju.

Wzrastający udział ludności w wieku poprodukcyjnym znajduje odzwierciedlenie we wskaźnikach obciążenia demograficznego. Szczególnie wskaźnik dotyczący obciążenia ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym wiązać się będzie z koniecznością większego niż obecnie obciążenia osób pracujących (w tym ich dochodów) na rzecz zaspokojenia potrzeb rosnącej liczby osób opuszczających rynek pracy.

Tabela 13   **Wskaźnik obciążenia demograficznego w Bartoszycach w latach 2006-2013**

ROK	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
2006	50,1 %	65,8 %	19,9 %
2007	49,7 %	71,3 %	20,7 %
2008	50,4 %	75,2 %	21,6 %
2009	50,8 %	79,1 %	22,4 %
2010	50,4 %	87,7 %	23,5 %
2011	51,5 %	93,7 %	24,9 %
2012	53,1 %	99,5 %	26,5 %
2013	54,9 %	105,8 %	28,2 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

4.2 Oświata i wychowanie

W ostatnich kilkunastu latach wzrasta rola kapitału ludzkiego jako czynnika wpływającego na rozwój społeczno-gospodarczy jednostki terytorialnej. Jego poziom jest kształtowany już od najwcześniejszych lat szkolnych. Poziom i dostępność edukacji na odpowiednim poziomie wpływa na jakość życia w mieście i uatrakcyjnia jego wizerunek wśród mieszkańców.

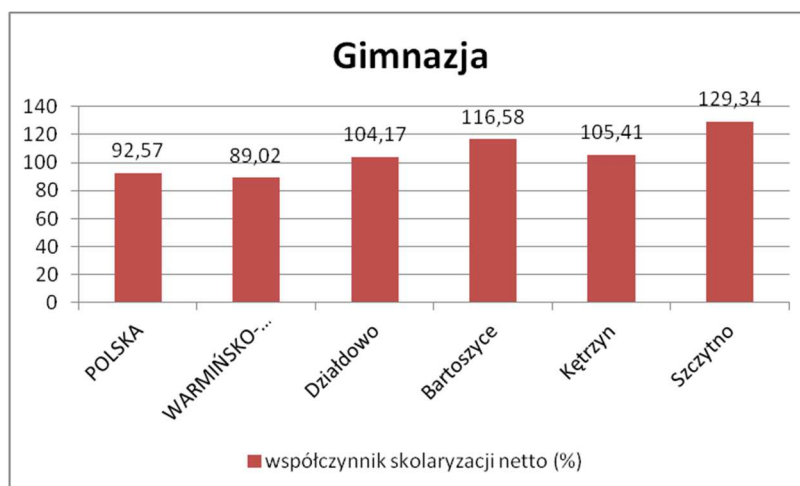
W roku szkolnym 2013/2014 Gmina Miejska Bartoszyce była organem prowadzącym dla 4 przedszkoli publicznych, 5 szkół podstawowych i 3 gimnazjów. Ponadto samorząd miejski dotował 1 przedszkole niepubliczne i 1 niepubliczne gimnazjum. Do szkół podstawowych i gimnazjów w 2013 roku uczęszczało odpowiednio 1450 i 931 uczniów. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach maleje z roku na rok. W stosunku do 2006 roku zanotowano spadek liczby uczniów o 21% w szkołach podstawowych oraz 26% w gimnazjach. Trend taki obserwowany jest na terenie całej Polski. W analizowanych latach spadek liczby uczniów w skali kraju wynosił 13% w szkołach podstawowych oraz 26% w gimnazjach. Źródłem tego zjawiska są niepokojące zmiany demograficzne, a szczególnie coraz wyraźniejszy spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Utrzymywanie się tej tendencji przez kolejne lata doprowadzić może do likwidacji części placówek szkolnych. Łączenie oddziałów szkolnych z kolei wpłynie niekorzystnie na dostępność usług edukacyjnych i jakość nauczania.

Współczynnik skolaryzacji, jako jeden z podstawowych wskaźników dotyczących edukacji, informuje jakie są relacje pomiędzy ilością uczniów na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w wieku odpowiadającym temu poziomowi nauczania. Do niniejszej analizy użyto współczynnika skolaryzacji netto w gimnazjach². Według dostępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w bartoszyckich gimnazjach współczynnik skolaryzacji wynosi 116,58%. Oznacza to, że taki odsetek uczniów w wieku 13-16 lat uczęszczał do gimnazjów na terenie miasta w stosunku do ogólnej liczby ludności w wieku 13-16 lat. Jest to wartość stosunkowo wysoka, jedynie w Szczytnie współczynnik ten był wyższy (129,34%). W Działdowie i Kętrzynie kształtuje się on na znacznie niższym poziomie. Przyczyną takiego stanu jest fakt, że wielu uczniów mieszkających poza samym miastem, często z terenu całego powiatu, dojeżdża do szkół na terenie Bartoszyce.

Wykres 17 Współczynnik skolaryzacji netto w gimnazjach w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

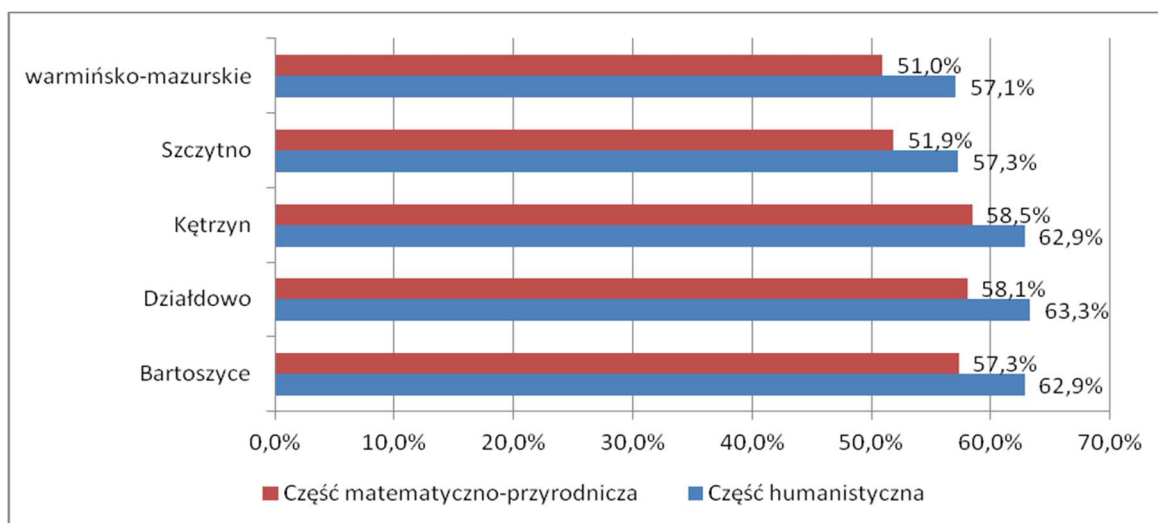
Cechą, która dodatkowo odzwierciedla poziom oświaty w danej jednostce, jest średni wynik egzaminów kończących określony poziom nauczania. W 2013 roku uczniowie bartoszyckich gimnazjów uzyskali lepsze wyniki z części humanistycznej egzaminu (62,9%) niż z części matematyczno-przyrodniczej (57,3%). W obydwu częściach egzaminu średnie oceny w Bartoszycach były znacznie wyższe niż średnie oceny dla województwa warmińsko-

² Za osoby podlegające obowiązkowi edukacyjnemu w zakresie szkolnictwa gimnazjalnego, przyjmuje się mieszkańców w wieku od 13 – 16 lat.

mazurskiego. Z analizowanych miast Szczytno charakteryzuje się najgorszymi wynikami. W przypadku Działdowa i Kętrzyna wynik egzaminów gimnazjalnych był nieznacznie wyższy niż w Bartoszycach.

Wykres 18 Średnia ocena z egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej w wybranych jednostkach w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży <http://www.oke.lomza.pl/>

Szkolnictwo ponadgimnazjalne w Bartoszycach realizowane jest w ramach działalności 5 placówek:

- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Kresowiaków (Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych),
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. Elizy Orzeszkowej (Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa dla młodocianych pracowników, Liceum Ogólnokształcące),
- Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego,
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Kawalerów Maltańskich (Zasadnicza Szkoła Zawodowa – specjalna).

W 2014 roku naukę w szkołach ponadgimnazjalnych w Bartoszycach (liceach ogólnokształcących i szkołach zawodowych) pobierało 1640 uczniów. W stosunku do 2010 roku liczba ta spadła o 20% (z 2043 uczniów w 2010 roku do 1640 w 2014 roku). Podobną

tendencję obserwuje się także w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego. Wynika ona z systematycznie malejącego przyrostu naturalnego, i co za tym idzie, malejącej liczby osób w wieku szkolnym.

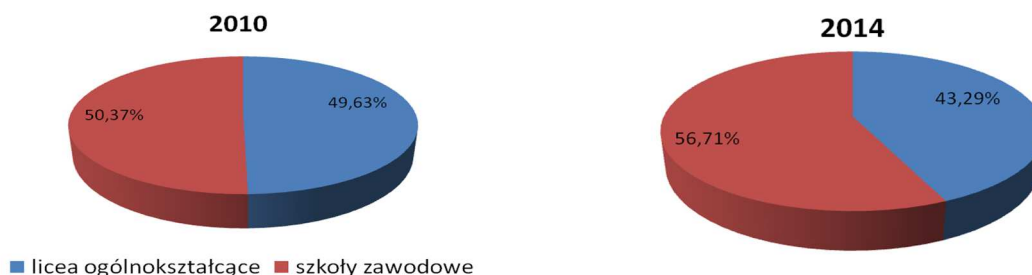
Tabela 14 Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych w Bartoszycach w latach 2010-2014

Typ szkoły	Liczba uczniów				
	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liceum ogólnokształcące	879	857	831	719	710
Technikum	571	581	570	582	572
Zasadnicza szkoła zawodowa	414	392	382	323	358
Liceum profilowane	54	46	34	19	0
Technikum uzupełniające	44	47	30	15	0
Uzupełniające liceum ogólnokształcące	81	83	36	0	0
Razem	2043	2006	1883	1658	1640

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bartoszyce

Pomimo malejącej ogólnej liczby uczniów w szkołach gimnazjalnych, liczba uczniów uczęszczających do techników w Bartoszycach utrzymuje się na podobnym poziomie. W latach 2010-2014 zwiększył się ogólny udział uczniów uczęszczających do szkół zawodowych. Zjawisko to wynika z rosnącej popularności szkolnictwa zawodowego kosztem szkolnictwa ogólnokształcącego.

Wykres 19 Struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Bartoszycach pod względem liczby uczniów uczęszczających do szkół ogólnokształcących i zawodowych

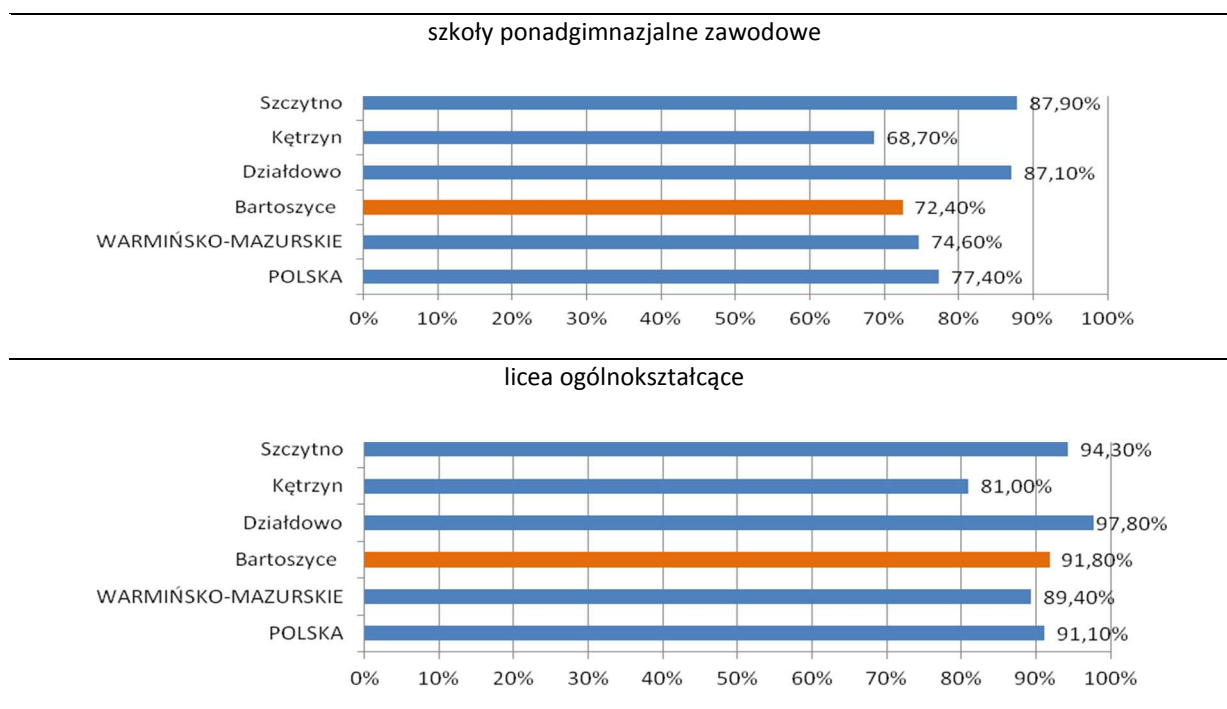

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Bartoszyce

Poziom szkolnictwa ponadgimnazjalnego został zbadany za pomocą analizy zdawalności egzaminów maturalnych. W Bartoszycach zdawalność egzaminów w 2013 roku była niższa niż w Szczytnie i Działdowie, i jednocześnie wyraźnie wyższa niż w Kętrzynie. W porównaniu do średniej zdawalności matur w szkołach zawodowych w województwie i kraju Bartoszyce wypadają niestety słabiej. Jednak w przypadku matur w liceach ogólnokształcących cecha ta jest korzystniejsza niż w regionie i kraju.

Wykres 20 Zdawalność egzaminów maturalnych w szkołach ponadgimnazjalnych w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

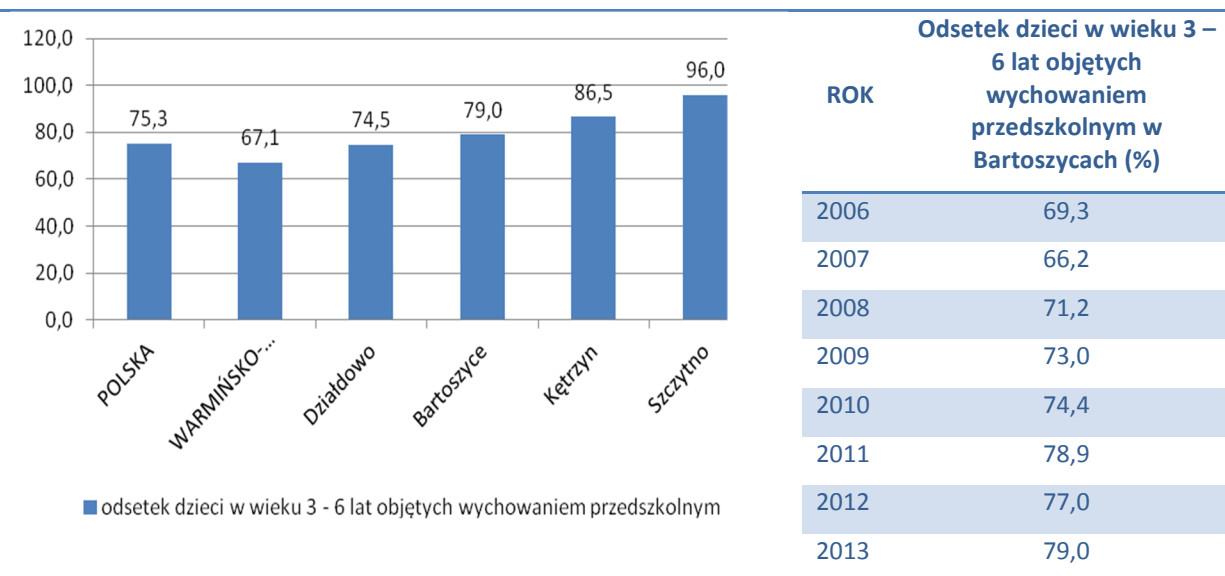
W ramach wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2013/2014 w mieście Bartoszyce funkcjonowało 5 przedszkoli (4 przedszkola publiczne i jedno niepubliczne), w których znajdowało się łącznie 620 miejsc. Liczba miejsc w przedszkolach systematycznie rośnie z roku na rok i w porównaniu z rokiem 2006 wzrosła o 20%.

W 2013 roku w Bartoszycach 79% dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych było wychowaniem przedszkolnym. Pod względem tej cechy miasto wypada lepiej w porównaniu ze średnią dla kraju (75,3%), województwa (67,1%) i miasta Działdowo (74,5%). Gorzej wypada jednak w porównaniu z Kętrzynem (86,5%) oraz Szczytnem (96%). W Bartoszycach obserwuje się

bardzo pozytywne zjawisko ciągłego wzrostu analizowanego wskaźnika. W 2006 roku 69% dzieci w wieku 3 – 6 lat uczęszczało do przedszkola, w 2013 roku było to już 79%.

Wykres 21 Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Bartoszycach w 2013 roku na tle porównywanych jednostek terytorialnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Sieć publicznych przedszkoli uzupełnianych przedszkolem niepublicznym nie zaspakajała potrzeb mieszkańców - 26 dzieci zamieszkałych w Bartoszycach i zgłaszanych do przedszkoli podczas rekrutacji wiosną 2013 roku nie zostało przyjętych z powodu braku miejsc. W 2014 roku problem ten znikł poprzez wprowadzenie reformy, w wyniku której 6-latki zaczęły uczęszczać do szkół podstawowych. Obecnie przedszkola w Bartoszycach oferują więcej miejsc niż chętnych dzieci.

4.3 Kultura

Z uwagi na uwarunkowania historyczne Bartoszyce bez wątpienia są miastem wielokulturowym i wieloetnicznym. Teren, na którym położone są Bartoszyce, na przestrzeni wieków przynależał do różnych narodowości. Po zakończeniu drugiej wojny światowej na miejsce zamieszkujących tu Warmiaków, Mazurów, Niemców, sprowadzona została ludność z Polski centralnej, kresów wschodnich, Ukraińcy przesiedleni w ramach akcji

„Wisła”, stąd też od zakończenia II wojny światowej na terenie miasta Bartoszyce wyróżnia się 4 grupy ludności: Niemcy (dawni mieszkańcy Prus Wschodnich), ludność z centralnej i wschodniej Polski, przesiedleńcy z kresów wschodnich II Rzeczypospolitej (Wileńszczyzna, Wołyń), Ukraińcy (akcja „Wisła”). Każda z tych grup wprowadzając swoje obyczaje, tradycje i kulturę przekazywaną z pokolenia na pokolenie, tworzy osobliwy i wyjątkowy charakter miasta. Wieloetniczność społeczeństwa Bartoszyce ma bardzo duży wpływ na charakter działań kulturalnych w mieście.

Oprócz wielokulturowości Bartoszyce na atrakcyjność turystyczną wpływ ma występowanie obiektów zabytkowych i zabytków archeologicznych. Do najcenniejszych obiektów zabytkowych w Bartoszycach należą:

Brama Lidzbarska – jest to najstarszy cenny zabytek architektury świeckiej z około 1468 roku, jeden z nielicznych ocalałych fragmentów murów obronnych Bartoszyce, którymi otoczono miasto w połowie XIV wieku. Charakterystyczne, małe okna bramy były przerabiane wielokrotnie w wieku XVIII i XIX. Większy dzwon, ozdobiony liściem akantu oraz tarczą herbową z literami N. S., pochodzi z roku 1517, przeniesiono go tu w roku 1819 z wieży zburzonego wówczas ratusza bartoszyckiego. Mniejszy dzwon z ornamentem rocaille odlano w 1767 roku. Wnętrze Bramy wielokrotnie przebudowywane i tynkowane nie posiada cech zabytkowych.

Kościół pw. Św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej - najstarsza zachowana budowa sakralna. Przypuszcza się, że budowę rozpoczęto w roku 1332, choć pierwsza wzmianka o nim pochodzi z roku 1345. Przebudowano go w roku 1676, zaś w roku 1732 wzniesiono wieżę kościoła w jej obecnym kształcie. Kościół ten do dziś zachował swój pierwotny charakter trójnawowej bazyliki, o znacznie niższych nawach bocznych. Korpus kościoła pozostał bez zmian od XIV w., jednak jego sylwetka z biegiem czasu zmieniała się w wyniku dobudowywania do kościoła różnego rodzaju kaplic przez osoby prywatne i instytucje średniowieczne.

Kościół pw. Św. Jana Chrzciciela - pierwsza wzmianka o Kościele św. Jana Chrzciciela pochodzi z roku 1484. Jest to jednonawowy kościół, założony na planie prostokąta. Najstarszą częścią ołtarza głównego w tym kościele jest ceglana mensa gotycka. Rzeźby ołtarzowe przedstawiające Pasję, odnowione w latach 1860 i 1913, pochodzą z roku 1720, z kręgu Krausa. Ambona pochodzi z roku 1706. Wspiera się na figurze anioła. Pomiędzy kręconymi kolumnami korynckimi wyrzeźbiono w niej postacie Chrystusa, ewangelistów i proroków, ornament z owoców i kłosów, nad poręczami motyw akantu, na drzwiach płaskorzeźbę Ecce Homo.

Kościół pw. Św. Brunona - powstał w latach 1882-1883. Architektura samej budowli i wewnątrz kościoła reprezentują styl neogotycki. Podczas wojny kościół nie ucierpiał prawie wcale, dzięki czemu wymagał jedynie drobnych remontów i renowacji, które przeprowadzano już w okresie powojennym. W 2002 r. Kościół św. Brunona doczekał się erygacji, której dokonał arcybiskup archidiecezji warmińskiej, nadając kościołowi status archidiecezjalnego Sanktuarium św. Brunona Bonifacego z Kwerfurtu Biskupa i Męczennika.

Rynek starego miasta ze spichlerzami i kamieniczkami mieszczańskimi - stare miasto charakteryzuje się doskonale zachowanym układem urbanistycznym, który podlega ochronie konserwatora zabytków. Ochronie konserwatora podlega również szachownica ulic oraz budynki i kamieniczki mieszczańskie starego miasta. Kamienice są przykładem zabudowy miasta z przełomu XIX i XX wieku. Charakterystycznym elementem starego miasta są spichlerze. Pochodzą z przełomu XVIII i XIX wieku, świadczą o dawnym znaczeniu miasta w handlu zbożem. Niektóre z nich zostały wzniesione na murach miejskich. Dzisiejsze przeznaczenie tych budynków, z których najokazalej prezentują się spichlerze przy ul. Bema i Strzeleckiego, to obiekty gastronomiczne.

Bartki – Kamienne Baby - dwa kamienne posągi, umieszczone wraz z kamienną misą na skwerze przy zbiegu ulic Marii Curie-Skłodowskiej i Bohaterów Warszawy są najstarszymi bartoszyckimi zabytkami. Posągi te popularnie nazywane są „Bartkami” lub imionami Bartek i Gustebalda albo Kamienne Baby. Pomniki niewątpliwie należą do najstarszych pomników na ziemiach polskich. Niemal na pewno pochodzą z pierwszego tysiąclecia naszej ery, liczą sobie około tysiąca lat lub więcej.

Główną placówką kulturalną na terenie miasta jest Bartoszycki Dom Kultury, którego działalność polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury. Instytucja prowadzi działalność edukacyjno- kulturalną oraz organizuje większość działań kulturalnych na terenie miasta Bartoszyce. Podstawowym zadaniem placówki jest upowszechnianie kultury, edukacja poprzez sztukę oraz zapoznanie odbiorców kultury z różnymi dziedzinami twórczości, co pozwala w wartościowy sposób zagospodarować czas, a także energię dzieci, młodzieży, dorosłych z terenu miasta. Zajęcia zespołów i grup artystycznych odbywają się w przygotowanych salach i pracowniach, które są sukcesywnie doposażane.

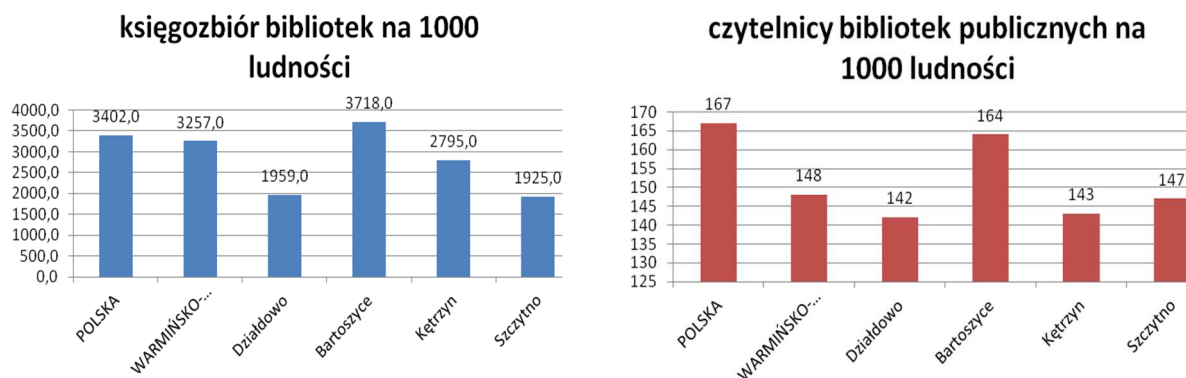
Dodatkowo w Bartoszycach działalność prowadzi Młodzieżowy Dom Kultury. Działania placówki skierowane są głównie do młodszych mieszkańców miasta. Młodzieżowy Dom Kultury jest organizatorem m.in. pikników i festynów rodzinnych, konkursów dla dzieci i młodzieży, turniejów sportowych oraz innych form organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

Miejska Biblioteka Publiczna w Bartoszycach przy ulicy Generała Bema jest główną biblioteką na terenie miasta i powiatu bartoszyckiego. Jej głównym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb czytelniczych mieszkańców oraz upowszechnianie wiedzy i kultury regionu. Poza oddziałem głównym posiada dodatkowo 2 filie oraz oddział dla dzieci i młodzieży. Inne biblioteki w mieście to: Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu, Filia w Bartoszycach oraz Biblioteka Klubu Garnizonowego.

Pod względem wskaźnika określającego księgozbiór bibliotek na 1000 mieszkańców Bartoszyce wypadają najlepiej spośród analizowanych miast. W mieście na 1000 ludności przypada aż 3 718 woluminów zgromadzonych w bibliotekach. W pozostałych porównywanych miastach wskaźnik ten jest dużo mniej korzystny, a w przypadku Działdowa i Szczytno prawie dwa razy mniejszy niż w Bartoszycach. Również wskaźnik określający ilość czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców jest w Bartoszycach bardzo wysoki. Jest porównywalny do średniej dla Polski i dużo wyższy niż średnia dla województwa oraz dla miast Działdowa, Kętrzyna i Szczytno.

Wykres 22 Wskaźniki dotyczące bibliotek i czytelnictwa na terenie wybranych jednostek w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Oprócz wspomnianych wyżej instytucji na terenie miasta funkcjonuje ponad 65 stowarzyszeń działających w obszarach kultury, sportu, ochrony zdrowia, rekreacji, osób niepełnosprawnych.

Imprezy i konkursy organizowane w Bartoszycach o zasięgu ponadlokalnym to m.in.:

- Dni Bartoszyce (Międzynarodowe Dni Regionu Bartoszyce z licznymi koncertami i wydarzeniami kulturalnymi),

- „Wojewódzki Przegląd Teatrów Młodzieżowych BAKCYL”,
- „Kaziuki-Wilniuki”,
- Gala Disco-Polo,
- koncerty zespołów cygańskich,
- Mistrzostwa Pływadeł na rzece Łynie,
- Drugie Życie Roweru.

W porównaniu do trzech wybranych gmin miejskich – Działdowa, Kętrzyn i Szczytna, miasto Bartoszyce nie jest aż tak aktywne pod względem organizacji imprez masowych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku zorganizowano dwie imprezy masowe, w których udział wzięło łącznie 3 700 uczestników.

Tabela 15 Imprezy masowe na terenie wybranych miast województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Miasto	Liczba imprez masowych	Liczba uczestników imprez masowych
Działdowo	3	22000
Bartoszyce	2	3700
Kętrzyn	6	8400
Szczytno	3	7000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Podsumowując aspekty związane z działalnością kulturalno-rozrywkową na terenie miasta Bartoszyce, podkreślić trzeba dużą aktywność instytucji kultury. Jest to jednak działalność oferowana głównie mieszkańcom miasta, powiatu bartoszyckiego oraz sąsiadujących powiatów, co przejawia się niewielką liczbą organizowanych imprez masowych i niewielkim, w porównaniu do innych miast, uczestnictwem w tych imprezach. Na uwagę zasługuje jednak fakt prężnego funkcjonowania bibliotek i dużej popularności czytelnictwa w Bartoszycach.

4.4 Sport i wypoczynek

Występowanie i dostępność obiektów sportowo-rekreacyjnych w istotny sposób wpływa na komfort życia mieszkańców miast. Determinują one możliwości aktywnego spędzenia

wolnego czasu. Odpowiednia infrastruktura sportowo-rekreacyjna zachęca do korzystania z niej, promując zdrowy styl życia wśród mieszkańców.

Na terenie miasta Bartoszyce najważniejszą instytucją zajmującą się sportem i rekreacją jest Bartoszycki Ośrodek Sportu i Rekreacji, który opiekuje się znaczną częścią miejskich obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Główne obiekty sportowo-rekreacyjne w mieście zapewniają możliwość aktywnego spędzenia wolnego czasu podczas każdej pory roku. Należy do nich Stadion Miejski im. Kazimierza Górskiego, na którym znajdują się: płyta główna trawiasta z trybunami, pełnowymiarowa syntetyczna płyta piłkarska oraz 2 boiska trawiste treningowe. Pojemność stadionu wynosi 1 700 osób. Dodatkowo w Bartoszycach znajdują się boiska treningowo-rekreacyjne „Wembley” oraz obiekty sportowo-rekreacyjne, znajdujące się przy każdej ze szkół podstawowych (3 boiska Orlik, boisko wielofunkcyjne i przyszkolny kompleks sportowo – rekreacyjny).

Możliwość korzystania ze sportów wodnych oferuje:

- odkryty basen kąpielowy przy ul. Limanowskiego 18 (funkcjonuje sezonowo; przy basenie znajdują się boiska do piłki siatkowej oraz koszykówki),
- kąpielisko miejskie wraz z molo i infrastrukturą sportowo-techniczną nad jeziorkiem miejskim tzw. „Mleczarskim”,
- przystań kajakowa przy rzece Łynie wraz z infrastrukturą umożliwiającą turystom odpoczynek (wiaty drewniane, pomosty pływające, utwardzony wjazd i parking),
- kryty basen pływacki w Centrum Rekreacyjnym Hotelu Bartis.

Dodatkowo w sezonie zimowym otwarte jest zadaszone lodowisko przy ul. Korczaka. Na terenie jednego z parków w centrum Bartoszyca znajduje się siłownia zewnętrzna oraz tor do wyczynowej jazdy na rowerze. Ponadto obiektami sportowymi miasta są: lasek miejski TPD i Park Elizabeth wraz z licznymi traktami spacerowymi, obiekty sportowo-rekreacyjne i sale sportowe przy szkołach oraz klub fitness wraz z sauną. Możliwości aktywnego spędzenia czasu wolnego dają również 3 parki spacerowo-wypoczynkowe o łącznej powierzchni 12,9 ha.

W granicach stolicy powiatu bartoszyckiego funkcjonuje kilkanaście klubów sportowych, prowadzących różnego rodzaju sekcje sportowe. Są to organizacje pozarządowe promujące różnorodne dziedziny sportu, odnosząc przy tym sukcesy na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Są to m.in.: Bartoszycka Szkoła Taekwon-Do, Klub Sportowy „Kyokushin”, Stowarzyszenie Klub Motocyklowy „Wiraż”, Miejski Bartoszycki Klub Sportowy „Victoria”, Uczniowski Klub Sportowy „Olimp” przy Gimnazjum nr 2, Warmińsko-Mazurskie

Towarzystwo Ringo, Bartoszyckie Stowarzyszenie Brydża Sportowego, Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka”, Miejski Ludowy Klub Sportowy „Siła” Bartoszyce, Bartoszycki Klub Kolarski „RANT”, Uczniowski Klub Sportowy „Przyjaźń” przy Szkole Podstawowej nr 4.

4.5 Turystyka

Wpływ na atrakcyjność turystyczną jednostki ma szereg czynników. Oprócz podstawowych uwarunkowań turystyki, takich jak walory środowiskowe, zasoby kulturowe czy wydarzenia kulturalne i sportowe, bardzo duże znaczenie ma odpowiednie zagospodarowanie turystyczne. Składa się na nie odpowiedniej jakości baza hotelowa, gastronomiczna oraz towarzyszące im usługi dla turystów.

Baza noclegowa Bartoszyce składa się z 8 obiektów oferujących 223 miejsca noclegowe w 102 pokojach. Jeśli chodzi o ilość korzystających osób oraz ilość udzielonych noclegów, to Bartoszyce wypadają lepiej od Działdowa. W przypadku Szczytna polscy turyści chętniej korzystają z tamtejszej bazy noclegowej, niż jest to w przypadku Bartoszyce. Jednak za to więcej turystów zagranicznych skorzystało z noclegów w Bartoszycach niż w Szczytnie. Spośród porównywanych miast to właśnie Bartoszyce charakteryzują się największym udziałem turystów zagranicznych wśród turystów odwiedzających miasto ogółem, który wynosi aż 29%. Dla porównania w Działdowie było to 18%, Kętrzynie 16% i Szczytnie 8%.

Tabela 16 Ruch turystyczny w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

	Bartoszyce	Działdowo	Kętrzyn	Szczytno
Korzystający rezydenci (Polacy)	4181	3053	11312	7037
Udzielone noclegi rezydentom (Polakom)	6316	5204	17196	12071
Turyści zagraniczni korzystający	1711	666	2095	594
Udzielone noclegi turystom zagranicznym	2729	2035	3663	1060

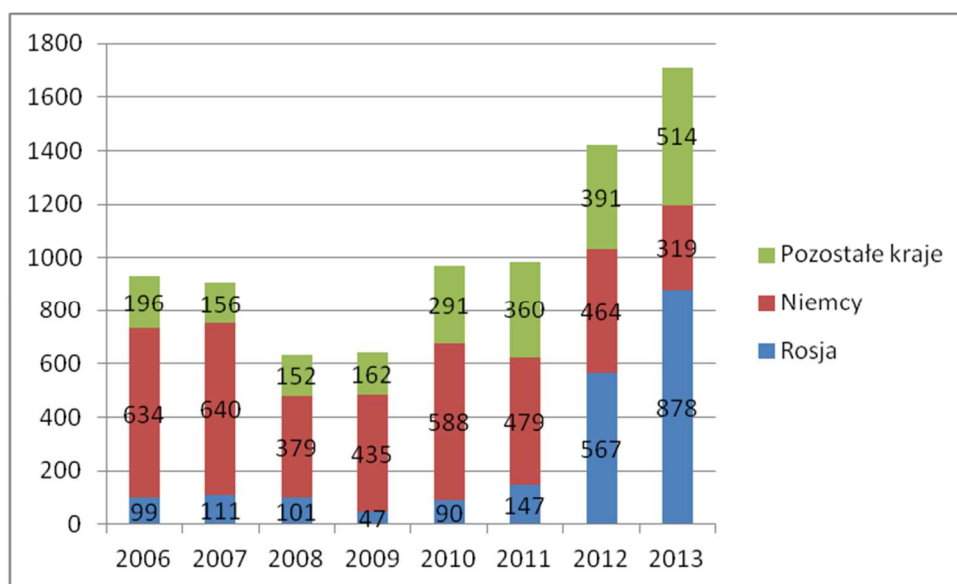
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

Od 2006 do 2013 roku ogólna liczba turystów odwiedzających Bartoszyce wzrosła o 2 253. Warty zauważenia jest duży wzrost liczby turystów zagranicznych w tym okresie. W stosunku do 2006 roku ich liczba wzrosła prawie dziewięciokrotnie. Najbardziej dynamiczny wzrost

wystąpił w 2012 roku. Duży wpływ na to miało wprowadzenie w 2011 roku małego ruchu granicznego pomiędzy województwem warmińsko-mazurskim a Obwodem Kaliningradzkim. Jak zostało to przedstawione na wykresie wyżej, do 2012 roku niewielu Rosjan korzystało z noclegów w Bartoszycach. Sytuacja ta zmieniła się bardzo wyraźnie w 2012 i 2013 roku. Odwrotny trend występuje w przypadku turystów z Niemiec. W stosunku do 2006 roku ich liczba spadła o 50%.

Wykres 23 Turyci zagraniczni korzystający z noclegów w mieście Bartoszyce w latach 2006-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

W Bartoszycach największe znaczenie ma turystyka tranzytowa, związana z przygranicznym położeniem miasta, oraz turystyka biznesowa. Jak pokazuje praktyka, uczestnicy wycieczek (nie tylko „turystyki” sentymentalnej) preferują bazę recepcyjną po polskiej stronie granicy. Rozwój turystyki powinien bazować na wykorzystaniu istniejących walorów: położenia przygranicznego (bliskie sąsiedztwo przejścia granicznego z Obwodem Kaliningradzkim w Bezledach), atrakcji kulturowych oraz przyrodniczych (m.in. rzeka Łyna). Działania w tym zakresie zmierzać powinny do rozbudowy bazy turystycznej (hotele, motele, pensjonaty) o odpowiednim standardzie wraz z infrastrukturą towarzyszącą (gastronomia, urządzenia rekreacyjne, parkingi) oraz adaptacji i modernizacji istniejących obiektów w celu podniesienia ich standardu.

4.6 Ochrona zdrowia

Głównym ośrodkiem na terenie miasta Bartoszyce zapewniającym opiekę medyczną jest Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II. W ramach Szpitala działa 14 oddziałów – Oddział Nefrologiczny ze Stacją Dializ, Oddział Noworodkowy, Oddział Ginekologiczno-Położniczy, Oddział Rehabilitacji Dziecięcej i Terapii Matki, Oddział Rehabilitacji Neurologicznej, Szpitalny Oddział Ratunkowy, Oddział Urazowo-Ortopedyczny, Oddział Chorób Wewnętrznych z OIOK, Oddział Chorób Płuc, Oddział Chorób Dziecięcych, Oddział Chirurgii Ogólnej i Małoinwazyjnej, Oddział Intensywnej Terapii i Anestezjologii, Izba Przyjęć, Blok Operacyjny. Realizując swoje zadania statutowe Szpital rozpoznaje oraz zaspokaja potrzeby zdrowotne pacjentów powiatu bartoszyckiego oraz powiatów ościennych. W przypadku wybranych oddziałów szpitalnych opieką obejmuje również pacjentów z całego województwa warmińsko-mazurskiego.

Dodatkowo podstawowa opieka zdrowotna realizowana jest w ramach wielu innych zakładów opieki zdrowotnej, przychodni i gabinetów lekarskich. Na terenie miasta działalność prowadzi 10 ogólnodostępnych aptek.

Zadania z zakresu zdrowia publicznego, zagrożeń epidemiologicznych i przeprowadzania diagnoz laboratoryjnych wypełnia Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna. Powiatowa Stacja zapewnia realizację zadań Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bartoszcach.

4.7 Pomoc społeczna

Zadania miasta z zakresu pomocy społecznej na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców miasta wypełnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszcach. W ramach ośrodka działa:

- Dom Dziennego Pobytu - kieruje swoją ofertę merytoryczną do osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych. Placówka oferuje różnorodne formy zajęć i terapii oraz jest bazą dla działalności Klubu Seniora;
- Środowiskowy Dom Samopomocy - placówka pobytu dziennego, przeznaczona dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi, upośledzonych umysłowo oraz wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych sprzężone

z innymi chorobami, które nie wymagają leczenia szpitalnego bądź opieki stacjonarnej;

- Poradnia Konsultacyjno–Terapeutyczna.

MOPS w Bartoszycach jest również realizatorem, funkcjonującego od 1994 r., programu Miejskiego Centrum Organizacji Pozarządowych Pomocy Społecznej. W ramach Programu tworzone są warunki do inicjowania, rozwijania i koordynowania aktywności sektora pozarządowego w rozwiązywaniu istotnych problemów lokalnych. W programie uczestniczy 14 organizacji i stowarzyszeń, z których 8 ma siedzibę w budynku zarządzanym przez Ośrodek. Organizacje wspierają pracę MOPS w zakresie zadań z obszaru pomocy społecznej (m.in. realizacja usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i noclegowych, zaopatrzenie w żywność, odzież i sprzęt gospodarstwa domowego), pobudzają aktywność oraz inspirują działania samopomocowe w zaspokajaniu określonych potrzeb osób, rodzin, grup, czy też środowisk społecznych.

Działania z zakresu pomocy społecznej wspomaga także Stacja Socjalna Joannitów. Jej celem jest pomoc najbardziej potrzebującym mieszkańcom miasta i powiatu poprzez darmowe wydawanie leków i sprzętu ortopedycznego. Jest jedną z kilku stacji socjalnych w województwie warmińsko-mazurskim prowadzonych przez Joannitów. W ramach swojej działalności Stacja nieodpłatnie udziela pomocy najbardziej potrzebującym osobom.

Poza wyżej wspomnianymi podmiotami, w sferze pomocy społecznej działalność prowadzi Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Chorych przy ulicy Bohaterów Monte Cassino, Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza przy ulicy Limanowskiego oraz Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych „SION” przy ul. Bema.

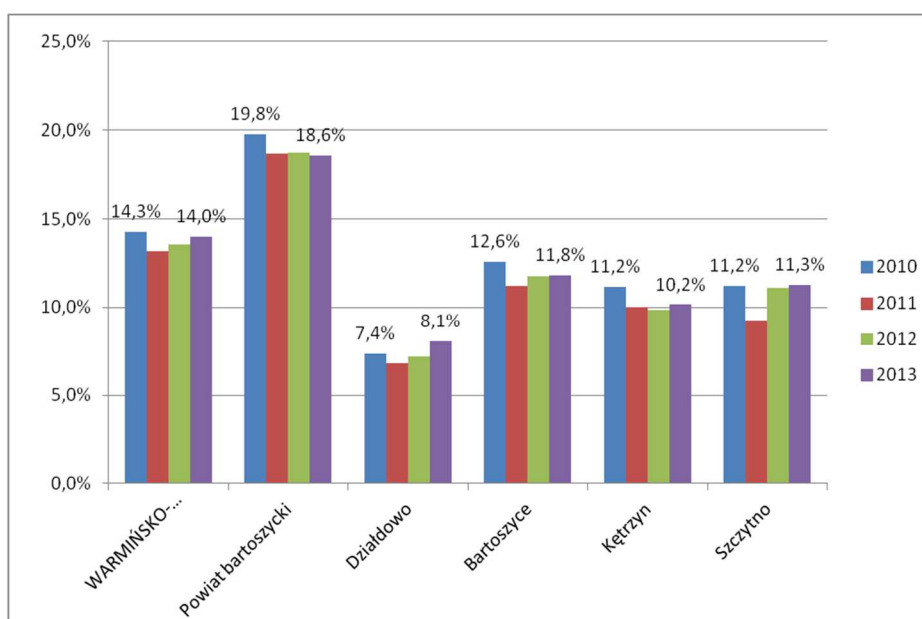
Działania na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców są dodatkowo wspomagane przez szereg organizacji pozarządowych, m. in.: Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy w Bartoszycach, Polski Związek Głuchych Koło Terenowe w Bartoszycach, Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy z siedzibą w Bartoszycach, Polski Związek Niewidomych Okręg Warmińsko – Mazurski Zarząd Koła w Bartoszycach, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg w Olsztynie Koło w Bartoszycach, Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku czy Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Bartoszycach.

Wskaźnikiem, który odzwierciedla jakość życia mieszkańców danej jednostki jest udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców. W 2013 roku w Bartoszycach 11,5% mieszkańców korzystało ze wsparcia środowiskowej pomocy społecznej. Na przestrzeni ostatnich czterech lat wskaźnik ten spadł o 6%. Z analizy porównawczej z innymi miastami województwa warmińsko-mazurskiego wynika,

że mieszkańcy Szczytna w podobnej skali korzystają z pomocy społecznej (11,3%), a niewiele niższa wartość wystąpiła w Kętrzynie (10,2%). Działdowo widocznie różni się pod tym względem od pozostałych miast ze wskaźnikiem dużo niższym na poziomie 8,1%. Bartoszyce charakteryzują się dużo niższym udziałem osób korzystających z pomocy społecznej, niż jest to w przypadku średniej dla powiatu bartoszyckiego (18,6%) oraz całego regionu (14%).

Wykres 24 Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w wybranych miejscowościach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>

4.8 Aktywność społeczna mieszkańców

Aktywność społeczna mieszkańców miasta ma istotne znaczenie w kształtowaniu procesów rozwojowych jednostki. Poprzez aktywną partycypację w sprawach społeczno-gospodarczych, mieszkańcy stają się partnerem dla władz samorządowych. Aktywność społeczna mieszkańców przejawia się najczęściej poprzez realizację oddolnych inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego. Szczególną rolę w tej kwestii spełniają organizacje pozarządowe. Zadaniem samorządu jest umożliwienie swobodnego działania tym organizacjom i umożliwienie im włączenia się do współdecydowania o rozwoju lokalnym. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wskazuje,

że zadania publiczne mogą być realizowane przez podmioty trzeciego sektora. Zaangażowanie mieszkańców i współdziałanie wszystkich aktorów życia społeczno-gospodarczego miasta jest gwarantem harmonijnego, partnerskiego i zrównoważonego rozwoju.

Na terenie miasta Bartoszyce działa 65 organizacji pozarządowych, w tym: 10 organizacji działających w obszarze kultury, 16 organizacji działających w obszarze pomocy społecznej, 18 organizacji działających w obszarze kultury fizycznej i sportu, 5 organizacji działających w obszarze rekreacji, 3 organizacje działające w obszarze niepełnosprawności, 13 organizacji działających w pozostałych obszarach. Status organizacji pożytku publicznego posiadało 5 z nich:

- Stowarzyszenie Na Rzecz Profilaktyki i Terapii Uzależnień "Źródło",
- Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach,
- Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Przyjaciół Opieki Paliatywnej w Bartoszycach,
- Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym "Jesteś-My",
- Stowarzyszenie Absolwentów, Sympatyków, Przyjaciół Szkoły Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania "Kałyna".

Aktywność sektora pozarządowego koncentruje się głównie na działalności związanej z kulturą fizyczną i sportem (28% wszystkich organizacji pozarządowych w mieście), pomocą społeczną (25%) oraz kulturą (15%).

Co roku, w ramach realizacji Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Urząd Miasta Bartoszyce udziela wsparcia tym organizacjom w formie finansowej i pozafinansowej. Ma to na celu pobudzenie jak największej aktywności mieszkańców miasta.

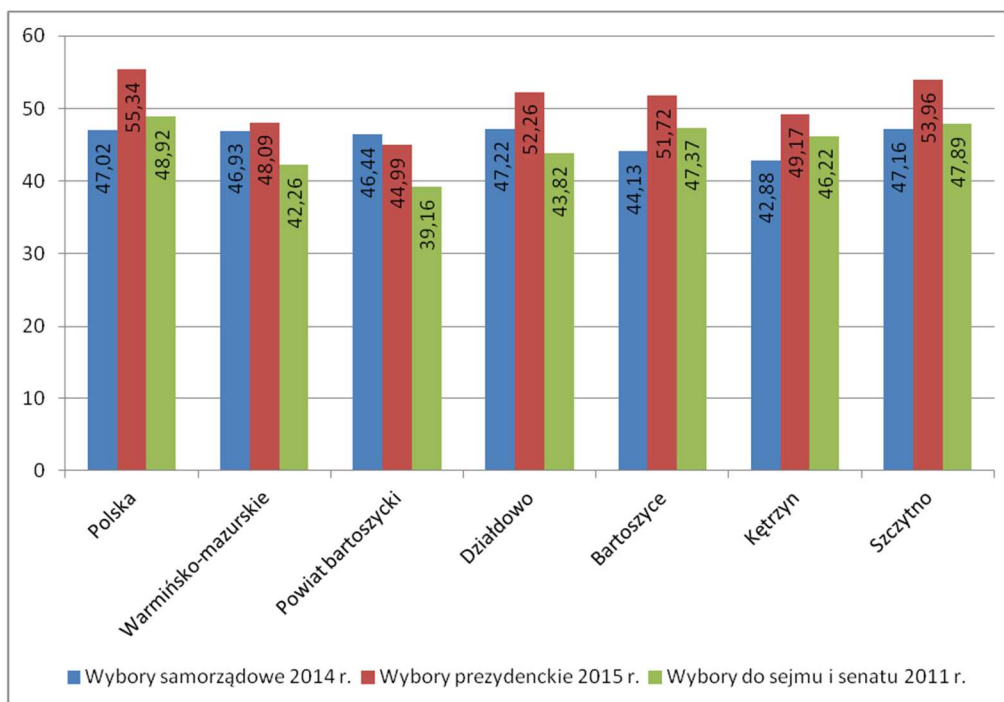
Poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców mierzony jest często za pomocą wskaźnika frekwencji w wyborach powszechnych i samorządowych. Poniższa tabela przedstawia procentowy udział mieszkańców wybranych jednostek terytorialnych w wyborach samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich.

Ogólna frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych, prezydenckich i parlamentarnych jest trochę niższa od średniej dla kraju. Szczególnie zwrócić należy uwagę na wybory samorządowe, w których frekwencja mieszkańców Bartoszyce (44,13%) jest niższa od średniej frekwencji w Polsce (47,02%), regionie (46,93%) i dwóch spośród porównywanych miast (Działdowo - 47,22% i Szczytna - 47,16%). Jedynie w Kętrzynie frekwencja w tych wyborach była jeszcze niższa i wynosiła 42,88%. Świadczyć to może niedostatecznym zainteresowaniem mieszkańców sprawami o charakterze lokalnym.

Wykres 25 Frekwencja mieszkańców wybranych jednostek terytorialnych w wyborach samorządowych, prezydenckich i parlamentarnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej <http://pkw.gov.pl/>

4.9 Współpraca międzynarodowa

Bartoszyce przywiązują bardzo dużą wagę do kontaktów z innymi miastami zagranicznymi. Do tej pory współpraca została nawiązana zarówno z bliższymi sąsiadami z Obwodu Kaliningradzkiego, takimi jak Pionierskij i Bagrationowsk, jak i tymi dalszymi jak Nienburg (Niemcy), Emmaboda (Szwecja), Varena (Litwa), Berezne (Ukraina). Dodatkowo miastem partnerskim Bartoszyce jest polskie miasto Mława w województwie mazowieckim.

Głównym celem współpracy międzynarodowej ze wspomnianymi miastami jest rozwój i wzmocnienie wymiany kulturalnej, promocja miasta poza granicami państwa oraz przybliżenie kultury innych państw mieszkańcom miasta.

Współpraca realizowana jest na wielu płaszczyznach – kulturowej, gospodarczej i społecznej. Do tej pory zrealizowano wspólnie wiele inicjatyw, polegających między innymi na:

- współpracy pomiędzy szkołami (wycieczki i wzajemne odwiedziny, wspólne zabawy, współzawodnictwo sportowe, wymiana prac plastycznych, kontakty internetowe itp.),
- współpracy bibliotek miast partnerskich (organizacja wspólnych wieczorów poetyckich, poznanie form pracy z czytelnikami),
- współpracy na niwie kulturalnej (coroczne festiwale twórczości ludowej rejonów przygranicznych, uczestniczenie delegacji w obchodach dni naszych miast, wymiana wystaw z zakresu sztuki artystycznej i użytkowej itp.),
- współpracy harcerzy (wspólne obozy),
- współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej (udział we wspólnej kursokonferencji, mającej na celu wymianę doświadczeń, sposób wdrażania nowatorskich rozwiązań w prowadzonej działalności, wspólne działania w obszarze integracji i aktywizacji osób niepełnosprawnych i starszych – prezentacje artystyczne, integracyjne plenery plastyki itd.),
- przeprowadzaniu corocznych turniejów (futbol, siatkówka) o puchar miast lub puchar „przyjaźni”.

Dodatkowo miasto Bartoszyce, podobnie jak cały powiat bartoszycki, wchodzi w skład Euroregionu „Bałtyk”, który działa na obszarze Danii, Szwecji, Łotwy, Litwy, Rosji i Polski. Udział w Stowarzyszeniu jest okazją do współpracy polegającej na wspólnej realizacji projektów przez członków poszczególnych krajów. Jest to również szansa na pozyskanie środków na realizację przygranicznych projektów partnerskich. Miasto Bartoszyce w ramach ww. programu pozyskało ponad 110 tys. euro na realizację projektu pn. „Transgraniczny Świat Turystyki. Uwarunkowania i Perspektywy Rozwoju Obszarów Przygranicznych” przy współpracy z miastami partnerskimi Ponierskij i Bagrationowsk z Obwodu Kaliningradzkiego.

Pozostałe projekty realizowane razem z partnerami zagranicznymi i współfinansowane ze środków zewnętrznych zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 17 Projekty współpracy międzynarodowej realizowane w mieście Bartoszyce

L.p.	Tytuł projektu	Rok realizacji	Program
Projekty realizowane przez Urząd Miasta Bartoszyce			
1.	Bałtycka paleta barw – od wielokulturowości do jednoczenia narodów	2004	Program Współpracy Przygranicznej PHARE CBC Polska – Granica Wschodnia (Fundusz Małych Projektów)
2.	Zrozumieć się i zaprzyjaźnić – wielokulturowość bogactwem regionów przygranicznych	2005	Program Współpracy Przygranicznej PHARE CBC Polska – Granica Wschodnia
3.	„Mozaika Wspólnot Narodowościowo – Kulturowych Szansą Współpracy Obszarów Przygranicznych”	2006 / 2007	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Sąsiedztwa Polska – Litwa – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej (INERREG IIIA)
4.	Forum gospodarcze dla małych i średnich przedsiębiorstw z miast partnerskich - Bartoszyce 2008	2008	Town Twinning (Europa dla obywateli)
5.	„Transgraniczny Świat Turystyki. Uwarunkowania i Perspektywy Rozwoju obszarów Przygranicznych”	2009	Fundusz Małych Grantów Transgranicznych i Międzyregionalnych (Mechanizm Finansowy EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego)
Projekty zrealizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach			
6.	„Dzieli nas tylko granica - Przegląd Małych Form Artystycznych Środowiskowych Placówek Wsparcia z terenu Euroregionu Bałtyk	2005	Program Współpracy Przygranicznej Phare NARODOWY PROGRAM DLA POLSKI 2003 Fundusz Małych Projektów
7.	Przez sztukę do partnerstwa transgranicznego – Integracyjne warsztaty arteterapeutyczne – Bartoszyce 2005”	2005	Program Współpracy Przygranicznej Phare NARODOWY PROGRAM DLA POLSKI 2003 Fundusz Małych Projektów
8.	„Integracja – Sztuka – Partnerstwo Transgraniczne – Spotkania Artystyczne Osób Niesamodzielnich z Terenu Euroregionu Bałtyk”	2006	Program Współpracy Przygranicznej Phare NARODOWY PROGRAM DLA POLSKI 2003 Fundusz Małych Projektów
9.	„Integracja ponad granicami” – Bartoszyckie Spotkania Artystyczne Twórców Niesamodzielnich	2007	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Sąsiedztwa Litwa – Polska - Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej INTERREG IIIA

Źródło: Dane Urzędu Miasta Bartoszyce

Władze miasta Bartoszyce zamierzają w dalszym ciągu kontynuować i umacniać dotychczasową współpracę z miastami partnerskimi. Dotychczasowe wspólne działania

partnerskie przyniosły wiele pozytywnych efektów zarówno po stronie miasta Bartoszyce, jak i po stronie partnera zagranicznego.

Od kwietnia 2015 roku miasto Bartoszyce zostało włączone do Międzynarodowej i Polskiej Sieci Miast Cittaslow. Międzynarodowa Sieć Cittaslow powstała w 1999 roku we Włoszech. Jej głównym celem jest przeciwstawienie się globalizacji i homogenizacji miast poprzez popieranie różnorodności kulturalnej, ochronę środowiska naturalnego, promocję tradycyjnych lokalnych produktów oraz dążenie do poprawy jakości życia. Miasta w ramach wspomnianej sieci muszą spełniać szereg wymagań dotyczących energii i polityki środowiskowej, polityki infrastrukturalnej, polityki jakości życia miejskiego, rolnictwa, turystyki, rzemiosła, gościnności, świadomości, szkolenia, spójności społecznej i partnerstwa. Bartoszyce, włączając się do sieci Cittaslow, przyjęły koncepcję takiego kształtowania rozwoju lokalnego, który prowadzi do spokojnego, bezstresowego życia codziennego mieszkańców. Duży nacisk kładzie się również na promocję lokalnych produktów. Wszystkie te działania mają na celu polepszenie standardu życia w miasteczkach oraz poprawę atrakcyjności turystycznej.

SFERA SPOŁECZNO-KULTUROWA

PODSUMOWANIE

MOCNE STRONY

1. Duże zasoby pracy
2. Upowszechnianie się edukacji przedszkolnej
3. Wielokulturowy i wieloetniczny charakter miasta
4. Aktywnie działające instytucje kulturalne
5. Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna
6. Duża liczba organizacji pozarządowych aktywnie działających na obszarze miasta
7. Dobrze rozwinięta współpraca międzynarodowa miasta

SŁABE STRONY

1. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa
2. Zmniejszanie się liczby mieszkańców miasta (depopulacja)
3. Stale utrzymujące się ujemne saldo migracji
4. Ujemny przyrost naturalny
5. Systematyczny spadek liczby uczniów w szkołach, skutkujący wzrostem kosztów realizacji zadań oświatowych
6. Mała liczba imprez masowych
7. Brak zabytków rangi krajowej, mogących przyciągnąć turystów spoza regionu

5. Spójność z europejskimi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi

Tworzenie dokumentów o charakterze strategicznym na najniższym poziomie podziału terytorialnego Polski (gminy i miasta) nie jest wymagane przepisami prawa. Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. wśród dokumentów strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego wymienia jedynie strategie rozwoju województw oraz strategie ponadregionalne. Jednak samorzady na poziomie gminnym, jako podmioty odpowiedzialne za prowadzenie polityki rozwoju, przygotowują często takie dokumenty. Dokumenty strategiczne miast i gmin powinny zawsze być spójne z dokumentami na szczeblu europejskim (w szczególnym stopniu uwzględniając zasady Europejskiej Polityki Rozwoju), krajowym i regionalnym. Taki schemat prowadzenia polityki rozwoju, w którym dokumenty niższego szczebla wpisują się w działania określone w dokumentach nadrzędnych, powoduje koncentrację działań na priorytetowych obszarach, potęgując tym samym efekty tych działań.

5.1 Uwarunkowania wynikające z dyrektyw Unii Europejskiej oraz polityki krajowej

Strategia EUROPA 2020

Jest to strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej na lata 2010 – 2020, która zastąpiła wcześniej obowiązującą Strategię Lizbońską. Realizacja strategii ma przyczynić się do wzrostu zatrudnienia, poprawy produktywności i spójności społecznej. W dokumencie tym Unia Europejska wyznaczyła trzy najważniejsze, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny (ang. smart growth), czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony (ang. sustainable growth), czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. inclusive growth), czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Komisja Europejska zaproponowała wskaźniki umożliwiające monitorowanie postępów w realizacji ww. priorytetów za pomocą pięciu nadrzędnych celów, określonych na poziomie całej UE, w tym:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%;
- poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo–rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 roku; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;
- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe;
- wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

Osiągnięcie ww. wskaźników będzie bardzo trudne dla całego regionu Warmii i Mazur, w tym również dla miasta Bartoszyce. Są to wartości określone dla całej Unii Europejskiej, jednak poszczególne strategie rozwoju, zarówno na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, powinny sprzyjać osiągnięciu celów określonych dla całej Wspólnoty Europejskiej. Strategia Europa 2020 obliguje samorządy terytorialne do kształtowania polityki rozwoju w oparciu o zwiększanie konkurencyjności jednostki. Kluczem do tego powinien być inteligentny i zrównoważony rozwój, sprzyjający włączeniu społecznemu.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK)

Dokument jest średniookresową strategią dla kraju, określającą działania państwa mające na celu przyspieszenie rozwoju Polski oraz harmonogram i źródła finansowania tych działań. SRK jest odniesieniem dla dokumentów programowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (programów operacyjnych i umowy partnerstwa), co jest szczególnie istotne dla planowania polityki rozwoju przez samorządy na niższych szczeblach. Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne:

1. Sprawne i efektywne państwo, obejmujący następujące cele:

- Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem,
- Zapewnienie środków na działania rozwojowe,
- Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji potrzeb i aktywności obywatela;

2. Konkurencyjna gospodarka, obejmujący następujące cele:

- Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej,
- Wzrost wydajności gospodarki,
- Zwiększenie innowacyjności gospodarki,
- Rozwój kapitału ludzkiego,
- Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych,
- Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska,
- Zwiększenie efektywności transportu;

3. Spójność społeczna i terytorialna, obejmujący następujące cele:

- Integracja społeczna,
- Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych,
- Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Głównym celem polityki regionalnej określonym w KSRR jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Osiągnięcie tego celu wymaga dwukierunkowego działania, z jednej strony wykorzystania potencjałów rozwojowych regionów i terytoriów, z drugiej strony usuwania barier rozwojowych.

Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Dla miasta Bartoszyce, podobnie jak całego województwa warmińsko-mazurskiego, kluczowe znaczenie ma cel 2 odnoszący się do marginalizacji obszarów problemowych. W KSRR podkreśla się konieczność przewyższania niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE.

W SRK zostały sformułowane wytyczne, które należy uwzględnić podczas planowania strategicznego. Są to wytyczne sformułowane dla regionów, jednak na niższych szczeblach powinny one być traktowane jako wskazówki w procesie planowania rozwoju. Według tych wytycznych samorządy powinny odchodzić od jednorazowych działań krótkoterminowych na rzecz tworzenia polityk wieloletnich. Czynnikiem rozwoju powinny być endogeniczne zasoby, w których posiadaniu jest jednostka, co pozwoli na znaczne uniezależnienie się od transferów zewnętrznych. Kolejnym zaleceniem jest koncentracja finansowania na wybranych inwestycjach, które w największym stopniu przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego i dodatkowo spowodują jego dyfuzję. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwem obywatelskim tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Jest to najważniejszy dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju. KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze w sześciu obszarach tematycznych dla:

- poprawy konkurencyjności największych miast i powiązań między nimi,
- tworzenia warunków równomiernego rozwoju poza dużymi miastami,
- rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe),
- poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych,
- wzmocnienia odporności Polski na zagrożenia związane z bezpieczeństwem energetycznym (np. poprzez budowanie połączeń energetycznych z sąsiednimi państwami) czy ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi (np. powodziami),
- systematycznej budowy i utrzymania skutecznego systemu planowania przestrzennego (np. eliminowania chaotycznego sposobu zabudowy przedmieść).

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Strategia dotyczy 5 województw tzw. Polski Wschodniej: warmińsko-mazurskiego, lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego. Realizacja strategicznej wizji będzie możliwa dzięki podjęciu szeregu skoncentrowanych i zintegrowanych działań w ramach trzech zasadniczych strategicznych obszarów: INNOWACYJNOŚĆ – ZASOBY PRACY – INFRASTRUKTURA, których celem jest:

- podniesienie poziomu innowacyjności makroregionu poprzez budowę i wzmacnianie przewag konkurencyjnych w oparciu o endogeniczne specjalizacje gospodarcze i wzmacnianie potencjału sektora nauki i badań;
- aktywizacja zasobów pracy i podniesienie jakości kapitału ludzkiego poprzez wzmacnianie potencjału nowoczesnych kadr oraz skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy;
- zwiększenie zewnętrznej dostępności i wewnętrznej spójności makroregionu, w tym głównych funkcjonalnych rynków pracy.

Oprócz wyżej wspomnianych krajowych dokumentów strategicznych, zgodnie z nowym systemem zarządzania rozwojem, do głównych dokumentów strategicznych należy też 9 strategii zintegrowanych, które uszczegóławiają Strategię Rozwoju Kraju 2020. Strategie zintegrowane obejmujących Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (z uwagi na duże znaczenie dla strategii lokalnych została opisana szczegółowo wyżej) i 8 strategii branżowych:

- Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki,
- Strategia rozwoju kapitału ludzkiego,
- Strategia rozwoju transportu,
- Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- Strategia Sprawne państwo,
- Strategia rozwoju kapitału społecznego,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa,
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP.

5.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów regionalnych

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Główny dokument strategiczny na szczeblu wojewódzkim jako główny cel rozwoju regionu określa spójność ekonomiczną, społeczną i przestrzenną Warmii i Mazur z regionami Europy. Cel ten ma zostać zrealizowany poprzez 4 cele strategiczne:

- wzrost konkurencyjności gospodarki,
- wzrost aktywności społecznej,
- wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych,
- nowoczesna infrastruktura rozwoju.

W strategii wojewódzkiej obszar regionu został podzielony na Obszary Strategicznej Interwencji (OSI). Poszczególne OSI zostały wyznaczone na podstawie występowania określonego potencjału lub problemu rozwojowego. Miasto Bartoszyce zostało włączone do trzech OSI:

1. Nowoczesna wieś – działania na tym obszarze polegać mają na wzroście specjalizacji produkcji wysokiej jakości żywności. Powinna także zostać wzmocniona działalność promocyjna i targowa i współpraca biznesowa.
2. Obszary przygraniczne – planowana interwencja na tych obszarach powinna prowadzić do intensyfikacji współpracy międzynarodowej. Dużą szansą dla tych terenów jest obecnie wprowadzenie małego ruchu przygranicznego. Szansą na zdynamizowanie rozwoju lokalnego jest poprawa powiązań komunikacyjnych w pasie przygranicznym oraz utworzenie i wypromowanie produktów turystycznych.
3. Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji – w wyniku prowadzenia działań planowanych w strategii w miastach tych ma nastąpić wzrost kapitału społecznego, podniesienie jakości edukacji, wzrost przedsiębiorczości, rewitalizacja miast, wzrost jakości życia, wzrost współpracy międzygminnej; poprawa połączeń komunikacyjnych z otoczeniem (rynk pracy), specjalizacja miast i miasteczek i podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej terenu.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Dokument ten realizuje cele unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. Służy on osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, a także osiągnięciu rezultatów wskazanych w Umowie Partnerstwa poprzez koncentrację tematyczną i terytorialną wsparcia na przedsięwzięciach odnoszących się do następujących osi priorytetowych:

1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur,
2. Kadry dla gospodarki,
3. Cyfrowy region,
4. Efektywność energetyczna,
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów,
6. Kultura i dziedzictwo,
7. Infrastruktura transportowa,
8. Obszary wymagające rewitalizacji,
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych,
10. Regionalny rynek pracy,
11. Włączenie społeczne,
12. Pomoc techniczna.

RPO Warmia i Mazury przewiduje preferencje przy wyborze projektów z obszaru konkretnych Obszarów Strategicznej Interwencji. Dla OSI Obszary przygraniczne i OSI Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji przewiduje się preferencje w następujących priorytetach inwestycyjnych:

- Priorytet inwestycyjny 7d „Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu”,
- Priorytet inwestycyjny 8iv „Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę”,

- Priorytet inwestycyjny 9b „Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich”,
- Priorytet inwestycyjny 10i „Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia”,
- Priorytet inwestycyjny 6c „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”.

Spis tabel

Tabela 1	Zestawienie podstawowych cech miasta Bartoszyce oraz innych porównywanych miast w 2013 roku.....	4
Tabela 2	Odległość Bartoszyce i wybranych miast województwa warmińsko-mazurskiego do najbliższych ważnych węzłów komunikacyjnych	11
Tabela 3	Linie komunikacji miejskiej w Bartoszycach.....	12
Tabela 4	Tereny zieleni w mieście Bartoszyce w 2013 roku.....	14
Tabela 5	Wskaźniki dotyczące sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na tle wybranych miast województwa warmińsko-mazurskiego.....	17
Tabela 6	Struktura bezrobotnych według wykształcenia w wybranych jednostkach w 2013 roku.....	26
Tabela 7	Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w wybranych jednostkach w 2013 roku	27
Tabela 8	Struktura bezrobotnych według wieku w wybranych jednostkach w 2013 roku	27
Tabela 9	Struktura podmiotów gospodarczych według sektorów gospodarki w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku.....	30
Tabela 10	Podmioty gospodarcze według sekcji PKD 2007 w Bartoszycach w 2013 roku.....	31
Tabela 11	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku	46
Tabela 12	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Bartoszycach w latach 2006-2013.....	47
Tabela 13	Wskaźnik obciążenia demograficznego w Bartoszycach w latach 2006-2013.....	48
Tabela 15	Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych w Bartoszycach w latach 2010-2014.....	51
Tabela 16	Imprezy masowe na terenie wybranych miast województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	57
Tabela 17	Ruch turystyczny w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....	59
Tabela 18	Projekty współpracy międzynarodowej realizowane w mieście Bartoszyce.....	67

Spis rycin

Rycina 1	Położenie miasta Bartoszyce na tle podziału administracyjnego województwa warmińsko-mazurskiego	6
Rycina 2	Położenie Bartoszyce na tle krain fizyczno-geograficznych	7
Rycina 3	OSI Nowoczesna wieś	8
Rycina 4	OSI Obszary przygraniczne	8
Rycina 5	OSI Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji	9
Rycina 6	Obszar funkcjonalny Zielone Płuca Polski	10
Rycina 7	Układ komunikacyjny miasta Bartoszyce	16
Rycina 8	Obszary objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Bartoszycach	23
Rycina 9	Kompleksy Warmińsko-Mazurskiej Strefy Ekonomicznej - Podstrefa Bartoszyce	33

Spis wykresów

Wykres 1	Mieszkania oddane do użytkowania w latach 2006-2013 w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Wykres 2	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku ...	25
Wykres 3	Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w Bartoszcach w 2013 roku.....	29
Wykres 4	Wskaźnik przedsiębiorczości w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	32
Wykres 5	Dochody i wydatki budżetowe w Bartoszcach w latach 2006-2012 [w mln zł] .	34
Wykres 6	Wpływy do budżetu miasta Bartoszyce z tytułu podatku od nieruchomości oraz udziału w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa.....	35
Wykres 7	Struktura wydatków w mieście Bartoszyce w 2013 roku	36
Wykres 8	Dochody i wydatki na jednego mieszkańca w wybranych jednostkach terytorialnych województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....	37
Wykres 9	Wydatki inwestycyjne i zdolność inwestycyjna w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....	38
Wykres 10	Procentowa zmiana liczby ludności w stosunku do 2006 roku w wybranych jednostkach terytorialnych	42
Wykres 11	Procesy demograficzne w mieście Bartoszyce w latach 2006-2013	43
Wykres 12	Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w mieście Bartoszyce w latach 2006-2013.....	44
Wykres 13	Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2006-2013	44
Wykres 14	Przeciętny przyrost naturalny na 1000 mieszkańców oraz przeciętne saldo migracji na 1000 mieszkańców w wybranych miastach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2006-2013.....	45
Wykres 15	Współczynnik skolaryzacji netto w gimnazjach w wybranych jednostkach terytorialnych w 2013 roku	49
Wykres 16	Średnia ocena z egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej i matematyczno-przyrodniczej w wybranych jednostkach w 2013 roku.....	50

Wykres 17	Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Bartoszcach w 2013 roku na tle porównywanych jednostek terytorialnych	53
Wykres 18	Wskaźniki dotyczące bibliotek i czytelnictwa na terenie wybranych jednostek w 2013 roku.....	56
Wykres 19	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w mieście Bartoszyce w latach 2006-2013.....	60
Wykres 20	Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w wybranych miejscowościach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2010-2013.....	63
Wykres 21	Frekwencja mieszkańców wybranych jednostek terytorialnych w wyborach samorządowych, prezydenckich i parlamentarnych.....	65